

สาระสำคัญเกี่ยวกับ “การดำเนินการทางวินัย”
ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551
(มาตรา 90 - มาตรา 106)

1.1 ความหมาย

การดำเนินการทางวินัย หมายถึง การดำเนินการหรือกระบวนการทั้งหลายที่จะต้องกระทำเป็นพิธีการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน หรือตามกฎหมาย ก.พ. ที่เกี่ยวข้อง กับการดำเนินการทางวินัย เมื่อข้าราชการพลเรือนกระทำผิดวินัยหรือมีกรณีถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยและผู้มีอำนาจตามกฎหมายได้พิจารณาเห็นว่ากรณีมีมูลแล้ว

วินัย หมายถึง แบบแผนความประพฤติที่กำหนดให้ข้าราชการพลเรือนพึงควบคุมตนเอง และควบคุมผู้อื่นได้บังคับบัญชาให้ประพฤติหรือปฏิบัติตามที่กำหนดไว้

จุดมุ่งหมายของการดำเนินการทางวินัย คือ เพื่อให้ได้ความจริงว่าข้าราชการพลเรือนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยได้กระทำผิดวินัยในกรณีใดหรือไม่ อย่างไร โดยดำเนินการอย่างรวดเร็ว ยุติธรรม และโดยปราศจากอคติ เพื่อให้ผู้กระทำผิดได้รับการลงโทษที่เหมาะสมกับความผิดและไม่ให้ผู้ไม่มีความผิดถูกลงโทษ

ความสำคัญของวินัย

ในฐานะที่ข้าราชการเป็นตัวแทนของรัฐในการบริหารราชการและติดต่อประชาชน ข้าราชการจึงต้องประพฤติและปฏิบัติตนให้ประชาชนเชื่อถือ ไว้วางใจ และเป็นตัวอย่างที่ดีของประชาชน เมื่อข้าราชการมีวินัยดี ประชาชนก็จะมีความเชื่อถือศรัทธาผู้นั้น และส่งผลให้ประชาชนศรัทธาในหน่วยงานและรัฐบาลโดยส่วนรวมอีกด้วย

โดยที่ข้าราชการจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นที่ศรัทธาของประชาชน ข้าราชการจึงต้องรักษาวินัยโดยเคร่งครัดยิ่งกว่าลูกจ้างของเอกชน เช่น พนักงานของธนาคารหรือบริษัทต่างๆ โดยจะต้องรักษาชื่อเสียง ไม่กระทำการอันเป็นที่เสื่อมเสียชื่อเสียงและตำแหน่งหน้าที่ราชการของตน เป็นต้น

จุดมุ่งหมายและขอบเขตของวินัย เพื่อ

1. ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของราชการ
2. ความเจริญของประเทศ
3. ความมั่นคงของชาติ
4. ความผาสุกของประชาชน

ผลดีของวินัยต่อราชการ

1. เพิ่มพลังงาน เมื่อข้าราชการมีวินัยดี ก็จะปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์ และมีความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานอย่างเต็มที่
2. เพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงาน เมื่อข้าราชการตั้งใจทำงานด้วยความซื่อสัตย์แล้ว ก็จะทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลสำเร็จอย่างคุ้มค่าและอย่างประหยัด
3. ทำให้ประชาชนศรัทธา นอกจากประชาชนจะศรัทธาต่อตัวข้าราชการเองแล้วยังส่งผลให้ประชาชนศรัทธาต่อราชการอีกด้วย

ผลดีของวินัยต่อตัวข้าราชการ

1. มีความภูมิใจที่ได้กระทำความดี มีวินัย ซื่อสัตย์สุจริต และปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ
2. ทำให้เกิดความสำเร็จในการปฏิบัติงาน เมื่อข้าราชการมีวินัยแล้วจะทำงานอะไรก็สำเร็จ ลุล่วงด้วยดี เป็นที่เชื่อถือของผู้บังคับบัญชา ผู้ร่วมงาน และผู้พบเห็น
3. ทำให้มีความเจริญในหน้าที่การทำงาน เมื่อมีวินัยดี ปฏิบัติงานสำเร็จลุล่วงเป็นที่เชื่อถือของผู้บังคับบัญชา ย่อมได้รับความไว้วางใจในการมอบหมายงานให้ปฏิบัติ ได้รับการเลื่อนเงินเดือนเป็นพิเศษ และรับการเลื่อนตำแหน่งอีกด้วย

ผลดีภายนอกที่ทำให้วินัยเสื่อม

1. อบายมุข
2. ตัวอย่างไม่ดี
3. ขวัญไม่ดี
4. งานล้นมือ/งานไม่พอมือ
5. โอกาสเปิดช่องล่อใจ
6. ความจำเป็นในการครองชีพ
7. การปล่อยปละละเลยของผู้บังคับบัญชา

สาเหตุทางใจที่ก่อให้เกิดการกระทำผิดวินัย

1. ไม่เข้าใจ	6. ล่อใจ
2. ตามใจ	7. ไม่มีจิตใจ
3. ไม่ใส่ใจ	8. จำใจ
4. ชะล่าใจ	9. เจ็บใจ
5. เผลอใจ	10. ตั้งใจ

โทษทางวินัย (มาตรา 88)

โทษทางวินัยมี 5 สถาน โดยแบ่งเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง 3 สถาน คือ

1. ภาคทัณฑ์
2. ตัดเงินเดือน
3. ลดเงินเดือน

ความผิดวินัยอย่างร้ายแรง 2 สถาน คือ

4. ปลดออก
5. ไล่ออก

1.2 ข้อกำหนดวินัย

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2551 หมวด 6 ได้บัญญัติข้อกำหนดวินัยให้ข้าราชการพลเรือนยึดถือเป็นแบบแผนในการควบคุมความประพฤติ ดังนี้

มาตรา 80

“ข้าราชการพลเรือนสามัญต้องรักษาวินัยโดยกระทำการหรือไม่กระทำการตามที่บัญญัติไว้ในหมวดนี้โดยเคร่งครัดอยู่เสมอ

ข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ปฏิบัติราชการในต่างประเทศนอกจากจะต้องรักษาวินัยตามที่บัญญัติไว้ในหมวดนี้แล้ว ต้องรักษาวินัยโดยกระทำการหรือไม่กระทำการตามที่กำหนดในกฎ ก.พ.ด้วย”

จากบทบัญญัติดังกล่าว ข้าราชการพลเรือนทุกคนจึงจำเป็นต้องทราบข้อกำหนดวินัยตามมาตราต่างๆ เพื่อประโยชน์ในการรักษาวินัย หรือประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นข้าราชการที่ดีและสำหรับผู้มีหน้าที่ปฏิบัติงานวินัยจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจให้ลึกซึ้ง เพราะเป็นพื้นฐานที่จะต้องนำไปใช้วินิจฉัยให้เป็นการถูกต้อง

ผู้ซึ่งอยู่ในบังคับที่จะต้องรักษาวินัยและรับผิดทางวินัยตามกฎหมายนี้ต้องเป็นผู้มีฐานะเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญแล้ว การกระทำใดๆ ในขณะที่ยังไม่ได้เป็นข้าราชการพลเรือนสามัญจะนำมาลงโทษทางวินัยไม่ได้

สำหรับกรณีข้าราชการพลเรือนสามัญที่ปฏิบัติราชการในต่างประเทศนั้น นอกจากจะต้องรักษาวินัยตามที่บัญญัติไว้ในหมวดนี้แล้ว ยังจะต้องรักษาวินัยโดยกระทำการหรือไม่กระทำการตามที่กำหนดไว้ในกฎ ก.พ. อีกด้วย

มาตรา 81

“ข้าราชการพลเรือนสามัญต้องสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขด้วยความบริสุทธิ์ใจ”

โดยที่ประเทศไทยปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ดังนั้น ข้าราชการซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐจึงต้องสนับสนุนการปกครองดังกล่าวด้วยความบริสุทธิ์ใจ หากข้าราชการผู้ใดกระทำการอย่างใดที่เป็นการไม่สนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตยดังกล่าวก็จะมี ความผิดตามมาตรา 110(3) ซึ่งเป็นความผิดวินัยอย่างไม่ร้ายแรง และหากถึงขนาดเป็นผู้ไม่เลื่อมใสในการ ปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ด้วยความบริสุทธิ์ใจแล้ว ถือว่าผู้นั้นเป็นผู้ขาดคุณสมบัติทั่วไปที่จะรับราชการตามมาตรา 36 ก.(3) และ จะต้องถูกดำเนินการสั่งให้ออกจากราชการเพราะขาดคุณสมบัติทั่วไป ตามมาตรา 110(3)

มาตรา 82

“ข้าราชการพลเรือนสามัญต้องกระทำการอันเป็นข้อปฏิบัติดังต่อไปนี้

มาตรา 82 (1) “ต้องปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต และเที่ยงธรรม”

คำว่า “ซื่อสัตย์” หมายถึง ปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา ไม่คดโกง ไม่หลอกลวง

คำว่า “สุจริต” หมายถึง ปฏิบัติด้วยความมุ่งหมายในทางที่ดีที่ชอบตามทำนองคลองธรรม

คำว่า “เที่ยงธรรม” หมายถึง ปฏิบัติโดยไม่ลำเอียง

กรณีจะเป็นความผิดฐานปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ซื่อสัตย์ สุจริต และเที่ยงธรรมนี้จะต้องเข้า องค์ประกอบดังนี้

1. มีหน้าที่ราชการ
2. ปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความไม่ซื่อสัตย์ สุจริต และเที่ยงธรรม

หน้าที่ราชการ ตามมาตรานี้หมายความเฉพาะหน้าที่ที่เป็นเรื่องราชการโดยตรงซึ่งหมายถึง หน้าที่ราชการตามกฎหมายว่าด้วยการปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม กฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหาร ราชการแผ่นดินและกฎหมายที่ให้อำนาจไว้โดยเฉพาะ

หน้าที่ราชการพิจารณาจาก

1. กฎหมายหรือระเบียบที่กำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษร
2. มาตรฐานกำหนดตำแหน่งหรือแบบบรรยายลักษณะงาน
3. คำสั่งหรือการมอบหมายของผู้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติราชการ ไม่ว่าจะเป็นการสั่งด้วย วาจาหรือเป็นลายลักษณ์อักษร

4. พฤติencyที่สมควรใจเข้าสู่กพันตนเองยอมรับเป็นหน้าทีราชการที่ตนต้องรับผิดชอบ

ตัวอย่าง กรณีไม่ซื้อสัตย์สุจริต

*เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์รับฝากแดงโมจากญาติผู้ต้องขังเพื่อนำไปให้นักโทษเมื่อทราบว่ามีสุราเจือปนอยู่แทนที่จะทิ้งกลับไปนำไปฝากที่ประตู่เรือนจำ เมื่อเข้าไปในเรือนจำแล้วได้บอกนักโทษว่ามีผู้ฝากแดงโมมาให้ แต่ไม่กล้านำเข้าไปเรือนจำเพราะแดงโมไม่บริสุทธิ์ ต่อมาได้บอกกับเจ้าหน้าที่เวรผู้หนึ่งทีออกไปนอกเรือนจำให้ช่วยหิ้วแดงโมเข้ามาด้วย (ภาคทัณฑ์)

*เจ้าหน้าที่พยาบาลได้ทำแผลให้กับราษฎรผู้มารับการรักษาเนื่องจากถูกสามีทำร้ายร่างกายเมื่อทำแผลเสร็จได้สั่งให้คนไข้ออกไปรับยานอกห้อง และรักษาคนอื่นต่อไป ระหว่างนั้นคนไข้กลัวสามีจะตามมาทำร้าย จึงวางเงิน 20 บาท ไว้บนโต๊ะหน้าห้องพยาบาลแล้วออกจากโรงพยาบาลไป เจ้าหน้าที่พยาบาลนั้นได้เก็บเงินไว้โดยไม่ได้ตรวจสอบว่าเงินดังกล่าวเป็นของคนไข้รายใดและไม่ได้รายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบ (ภาคทัณฑ์)

มาตรา 82(2)

“ต้องปฏิบัติหน้าที่ราชการให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบของทางราชการ มติของคณะรัฐมนตรี นโยบายของรัฐบาล และปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ”

บทบัญญัติตามมาตรานี้มีจุดมุ่งหมายถึงวิธีปฏิบัติงาน โดยให้ข้าราชการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย กฎ ระเบียบของทางราชการ มติของคณะรัฐมนตรี นโยบายของรัฐบาล และระเบียบแบบแผนของทางราชการ

นอกจากนี้การที่จะผิดวินัยตามมาตรานี้หรือไม่ั้น ไม่ต้องคำนึงว่าจะต้องเป็นกรณีที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่ราชการ หากข้อเท็จจริงฟังได้ว่าเป็นการไม่ปฏิบัติหน้าที่ราชการให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบของทางราชการ มติคณะรัฐมนตรี นโยบายของรัฐบาล และระเบียบแบบแผนของทางราชการแล้ว แม้ไม่เกิดความเสียหายก็เป็นความผิดตามมาตรานี้แล้ว

ตัวอย่าง

*นายอำเภอ ไม่ตรวจตราสอดส่องดูแลสถานบริการมิให้มีผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปีเข้าไปใช้บริการสถานบริการตามนโยบายจัดระเบียบสังคมของรัฐบาล และเมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและเจ้าหน้าที่ตำรวจกองปราบปราม เข้าไปตรวจสถานบริการแห่งหนึ่งในท้องที่ที่นายอำเภอผู้นี้รับผิดชอบพบว่ามึสถานบริการปฏิบัติฝ่าฝืนกฎหมายสถานบริการ โดยปล่อยให้เด็กอายุต่ำกว่า 20 ปีเข้าไปใช้บริการจำนวนมาก (ตัดเงินเดือน 5% เป็นเวลา 3 เดือน)

*เจ้าหน้าที่บริหารงานสารณสุข 6 ไม่จัดทำรายงานการเงินของสถานีนามัยให้ถูกต้อง เป็นปัจจุบัน และเบิกจ่ายเงินบำรุงของสถานีนามัยเพื่อใช้ในราชการ โดยไม่ได้ขออนุมัติก่อนนี้ผู้กพ้นจาก ผู้มีอำนาจตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 และฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติม (ตัด เงินเดือน 5% เป็นเวลา 2 เดือน)

มาตรา 82(3)

“ต้องปฏิบัติหน้าที่ราชการให้เกิดผลดีหรือความก้าวหน้าแก่ราชการด้วยความตั้งใจ อุตสาหะ เอาใจใส่ และรักษาประโยชน์ของทางราชการ”

การที่กำหนดให้ข้าราชการต้องปฏิบัติหน้าที่ราชการให้เกิดผลดีหรือความก้าวหน้าแก่ ราชการด้วยความตั้งใจ อุตสาหะ เอาใจใส่ และรักษาประโยชน์ของทางราชการนั้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ ข้าราชการปฏิบัติหน้าที่ราชการให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล การปฏิบัติให้ได้ผลเช่นนี้ต้องใช้ ความตั้งใจ ความทุ่มเท และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยมุ่งให้เกิดผลสำเร็จและได้ผลดีเป็นสำคัญ ไม่ใช่ ทำแบบ “เช้าชามเย็นชาม” เพียงแต่ให้เสร็จๆ ไปหรือให้พอมคเวลาไปวันๆ

นอกจากนี้บทบัญญัติตามมาตรานี้ยังมีจุดมุ่งหมายให้ข้าราชการมีพฤติกรรมที่ดีในการ ปฏิบัติงาน โดยจะต้องปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความอุตสาหะ เอาใจใส่ระมัดระวังรักษาประโยชน์ของ ทางราชการอีกด้วย

ตัวอย่าง

*เจ้าหน้าที่ปกครอง 3 ได้รับมอบหมายให้เตรียมการเลือกตั้งกำนันตำบล แต่ไม่ได้ทำการ ตรวจสอบบัตรที่ใช้ในการเลือกตั้งอย่างละเอียดว่าเป็นบัตรที่ใช้แล้ว หรือยังไม่ได้ใช้เป็นเหตุให้นำบัตรที่ใช้ แล้ว (บัตรเก่า) ปะปนไปใช้ในการเลือกตั้งกำนันครั้งนี้ด้วย (ตัดเงินเดือน 5% เป็นเวลา 2 เดือน)

*เจ้าหน้าที่ตรวจสอบภาษี ได้ตรวจสอบภาษีอากรบริษัทรายหนึ่ง แล้วปล่อยปละละเลยไม่ เอาใจใส่ตรวจสอบให้แล้วเสร็จภายใน 2 ปี นับแต่วันออกหมายเรียก โดยไม่แสดงเหตุผลเพื่อขออนุมัติ ผู้บังคับบัญชาขยายเวลา เป็นความผิดตามมาตรา 82(3)

มาตรา 82(4)

“ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาซึ่งสั่งในหน้าที่ราชการโดยชอบด้วยกฎหมายและ ระเบียบของทางราชการ โดยไม่ขัดขืนหรือหลีกเลี่ยง แต่ถ้าเห็นว่าการปฏิบัติตามคำสั่งนั้นจะทำให้เสียหาย แก่ราชการ หรือจะเป็นการไม่รักษาประโยชน์ของทางราชการจะต้องเสนอความเห็นเป็นหนังสือทันที

เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาทบทวนคำสั่งนั้น และเมื่อได้เสนอความเห็นแล้ว ถ้าผู้บังคับบัญชายืนยันให้ปฏิบัติตามคำสั่งเดิม ผู้ปฏิบัติบังคับบัญชาต้องปฏิบัติตาม”

ในการปฏิบัติราชการต่างๆ จะมีการสั่งการหรือมอบหมายงานจากผู้บังคับบัญชาให้ข้าราชการปฏิบัติงานหน้าที่ต่างๆ ซึ่งงานจะสำเร็จผลได้ด้วยดีนั้น ผู้ได้บังคับบัญชาจะต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาซึ่งสั่งในหน้าที่ราชการ โดยชอบด้วยกฎหมายและระเบียบของทางราชการโดยไม่ขัดขึ้นหรือหลีกเลี่ยง

แต่ถ้าผู้ได้บังคับบัญชาเห็นว่า การปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาจะทำให้เสียหายแก่ราชการ หรือจะเป็นการไม่รักษาประโยชน์ของทางราชการ ผู้ได้บังคับบัญชาจะเสนอความเห็นเป็นหนังสือทันทีเพื่อให้ผู้บังคับบัญชาทบทวนคำสั่งนั้นก็ได้อีก และเมื่อได้เสนอความเห็นแล้ว ถ้าผู้บังคับบัญชายืนยันให้ปฏิบัติตามคำสั่งเดิม ผู้ได้บังคับบัญชาต้องปฏิบัติตาม

กรณีที่จะเป็นความผิดวินัยตามมาตรา นี้ จะต้องเข้าองค์ประกอบ ดังนี้

1. มีคำสั่งของผู้บังคับบัญชา ซึ่งอาจสั่งการด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษรก็ได้
2. ผู้สั่งเป็นผู้บังคับบัญชาตามกฎหมาย (ดูจากการแบ่งส่วนราชการ และคำสั่งมอบหมายให้เป็นผู้บังคับบัญชา)
3. เป็นการสั่งในหน้าที่ราชการ
4. เป็นคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายและระเบียบของทางราชการ
5. มีเจตนาไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง ขัดขึ้น หรือหลีกเลี่ยง

ตัวอย่าง

*ผู้บังคับบัญชาสั่งการให้เจ้าหน้าที่ธุรการมาปฏิบัติงานเร่งด่วนในวันเสาร์-อาทิตย์ แล้วไม่ปฏิบัติตาม (ภาคทัณฑ์)

*ผู้บังคับบัญชาสั่งการให้สมุหบัญชีช่วยงานช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยแล้วไม่ปฏิบัติตาม (ตัดเงินเดือน 5% เป็นเวลา 1 เดือน)

มาตรา 82(5)

“ต้องอุทิศเวลาของตนให้แก่ราชการ จะละทิ้งหรือทอดทิ้งหน้าที่ราชการมิได้”

อุทิศเวลาของตนให้แก่ราชการ หมายถึง การสละเวลาส่วนตัวให้แก่ราชการในกรณีที่ทางราชการมีงานเร่งด่วนที่จำเป็น ซึ่งอาจจะต้องให้ข้าราชการปฏิบัติงานนอกเวลาราชการปกติ

ละทิ้งหน้าที่ราชการ หมายถึง ไม่อยู่ปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ซึ่งได้แก่ การไม่มายังสถานที่ที่ต้องปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือไม่มาให้ผู้บังคับบัญชามอบหมายงานให้ปฏิบัติ รวมทั้งการมายังสถานที่ราชการแล้วไม่อยู่ปฏิบัติงาน ละทิ้งไปไม่อยู่ในสถานที่ที่ควรอยู่

ทอดทิ้งหน้าที่ราชการ หมายถึง มาปฏิบัติหน้าที่ราชการแต่ไม่สนใจเป็นธุระให้งานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จลงโดยเร็ว ทำให้งานในหน้าที่ค้าง

ตัวอย่าง

*เจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน 4 ไม่ไปร่วมเตรียมจัดกิจกรรมนิทรรศการเนื่องในวันอาสาสมัครสาธารณสุขแห่งชาติ และไม่มาปฏิบัติราชการเป็นเวลา 2 วัน เป็นความผิดตามมาตรา 82(5)

*นักวิชาการสาธารณสุข 5 ใช้เวลาราชการไปทำธุระส่วนตัวบ่อยครั้ง ทำให้งานประกันสังคมที่ได้รับมอบหมายค้างจำนวนมาก เมื่อผู้บังคับบัญชาติดตามเร่งรัด ก็ไม่รีบปฏิบัติงานให้แล้วเสร็จ เป็นความผิดตามมาตรา 82(5)

มาตรา 82(6)

“ต้องรักษาความลับของทางราชการ”

โดยที่ในการปฏิบัติหน้าที่ราชการในบางกรณี อาจเป็นความลับที่ไม่ควรเปิดเผยในช่วงระยะเวลาหนึ่ง หรือเป็นเรื่องลับตลอดไป หากมีการเปิดเผยความลับอาจเสียหายแก่ราชการได้ ซึ่งตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ได้กำหนดชั้นของความลับของทางราชการไว้ 3 ชั้น คือ ลับที่สุด ลับมาก และลับ

ความลับ คือ เรื่องราวที่ไม่พึงเปิดเผย

ข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดทราบความลับของทางราชการ ไม่ว่าจะเป็นการทราบมาโดยตำแหน่งหน้าที่ราชการของตน หรือโดยทางอื่นใด และไม่ว่าผู้นั้นจะมีหรือไม่มีหน้าที่ราชการเกี่ยวกับเรื่องนั้นก็ตาม ผู้นั้นต้องรักษาความลับนั้นไว้โดยไม่เปิดเผยให้ผู้ไม่มีหน้าที่ทราบ

ตัวอย่าง

*เจ้าหน้าที่ในการประชุมอนุกรรมการได้นำมติในการประชุมลับของอนุกรรมการไปเปิดเผยต่อนักข่าวหนังสือพิมพ์ก่อนนำเสนอคณะกรรมการใหญ่ เป็นการไม่รักษาความลับของทางราชการ ซึ่งยังไม่ถึงกับเป็นเหตุให้ราชการเสียหายอย่างแรง (ตัดเงินเดือน 5% เป็นเวลา 1 เดือน)

*เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวน 4 ได้เปิดเผยความลับและสำเนาเอกสารลับของทางราชการที่เป็นชื่อบุคคลไปให้บุคคลภายนอกที่ไม่เกี่ยวข้องทราบ และเมื่อผู้บังคับบัญชาเรียกมาสอบถามก็ได้ให้ถ้อยคำปกปิดข้อเท็จจริง โดยให้ข้อมูลอันเป็นเท็จ ทำให้เกิดความเสียหายแก่ราชการ เป็นความผิดตามมาตรา 82(6)

มาตรา 82(7)

“ต้องสุภาพเรียบร้อย รักษาความสามัคคี และต้องช่วยเหลือกันในการปฏิบัติราชการ ระหว่างข้าราชการด้วยกันและผู้ร่วมปฏิบัติราชการ”

โดยที่ข้าราชการอยู่ร่วมกันในหน่วยงาน จึงต้องมีการปฏิบัติราชการร่วมกัน หรือ รับผิดชอบในงานแต่ละขั้นตอนต่อเนื่องกัน การที่ประสิทธิภาพราชการจะดีได้ก็ด้วยความสามัคคีใน หน่วยงานจึงจะเป็นพลังทำให้งานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดีได้ ตรงกันข้ามหากในหน่วยงาน มีการทะเลาะเบาะแว้ง หวาดระแวง ไม่ร่วมมือกัน งานก็จะไม่เดินหรือไม่ได้งานที่ดี ดังนั้น ข้าราชการ จะต้องสุภาพเรียบร้อย พุดจาไพเราะต่อกัน รักษาความสามัคคี ไม่ทะเลาะวิวาทกัน และต้องช่วยเหลือกันใน หน้าที่ราชการ

“ผู้ร่วมปฏิบัติราชการ” ในที่นี้หมายถึง ระหว่างข้าราชการด้วยกัน และผู้ร่วมปฏิบัติงาน ซึ่งรวมไปถึงลูกจ้างประจำ ลูกจ้างชั่วคราว พนักงานราชการ กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น

ตัวอย่าง

กรณีไม่สุภาพเรียบร้อย

*นักพัฒนาชุมชน 6 พุดผ่านเจ้าหน้าที่หน้าห้องทำงานของนายอำเภอที่บริเวณหน้าที่ว่าการอำเภอว่า “ไอ้รถคันขาวมันไปไหน” และ “รถคันนี้ผ่านบ้านจะยิงหัวมัน” ซึ่งนายอำเภอก็ใช้รถคันสีขาวและจอดบริเวณที่ว่าการอำเภอเป็นประจำ เป็นความผิดตามมาตรา 82(7)

*ประมงอำเภอ เมาสุราตะโกนด่านายอำเภอซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาที่หน้าบ้านพัก และร้อง ทำให้มาควลปิ่นกัน เป็นความผิดตามมาตรา 82(7)

กรณีไม่รักษาความสามัคคี

*เจ้าหน้าที่บริหารงานสรรพสามิต 4 และเจ้าหน้าที่พัสดุ 3 ได้ทะเลาะวิวาทชกต่อยทำร้าย ร่างกายกันบริเวณอาคารสโมสร หลังจากนั้นได้ทะเลาะวิวาททำร้ายร่างกายกันต่ออีกที่บริเวณประตูทางเข้า กรม เป็นความผิดตามมาตรา 82(7)

*เจ้าหน้าที่ธุรการ ได้โต้เถียงกับเพื่อนข้าราชการเรื่องการเปิดพัสดุ และเอาแก้วน้ำตีศีรษะ เพื่อนแตก แต่เพื่อไม่คิดใจดำเนินคดี เป็นความผิดตามมาตรา 82(7)

กรณีไม่ช่วยเหลือกันในการปฏิบัติราชการ

*เจ้าหน้าที่สรรพากร ไม่ให้ความร่วมมือในการตรวจค้นบุคคล และยานพาหนะแก่ เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในระหว่างประกาศใช้กฎอัยการศึก เป็นความผิดตามมาตรา 82(7)

มาตรา 82(8)

“ต้องต้อนรับ ให้ความสะดวก ให้ความเป็นธรรม และให้การสงเคราะห์แก่ประชาชน ผู้ติดต่อราชการเกี่ยวกับหน้าที่ของตน”

โดยที่ข้าราชการเป็นผู้ให้บริการแก่ประชาชนผู้มาติดต่อราชการ จึงต้องให้การต้อนรับ ให้ความสะดวก ให้ความเป็นธรรม และให้การสงเคราะห์แก่ประชาชน ผู้มาติดต่อราชการอันเกี่ยวกับหน้าที่ของตน

การต้อนรับ ให้ความสะดวก ให้ความเป็นธรรมและให้การสงเคราะห์แก่ประชาชน จะต้องเป็นกรณีที่ประชาชนมาติดต่อราชการในหน้าที่ของข้าราชการผู้นั้น มิใช่ประชาชนที่เป็นเพื่อนบ้าน หรือคนทั่วไป หากข้าราชการมีเรื่องวิวาทค่าทอกับเพื่อนบ้านก็ไม่ใช่ความผิดตามมาตรานี้ หรือถ้าไม่ให้การต้อนรับประชาชน แต่เป็นประชาชนที่ไม่ได้มาติดต่อราชการเกี่ยวกับหน้าที่ของตนก็ไม่ใช่ความผิดตามมาตรานี้เช่นเดียวกัน

ตัวอย่าง**กรณีไม่ต้อนรับ**

*เจ้าหน้าที่ที่ดิน รับเรื่องขออนุญาตทำการค้าที่ดินจากผู้ร้อง เวลา 11.00 น. จนถึงเวลา 12.00 น. เรื่องยังไม่เสร็จ จึงนัดให้มาตอนบ่ายเวลา 14.00 น. ผู้ร้องมาติดต่อแต่ไม่พบจนเวลา 15.00 น. เจ้าหน้าที่ที่ดินผู้นั้นจึงกลับมาปฏิบัติหน้าที่แต่ไม่สนใจผู้ร้องซึ่งนั่งรออยู่แต่ประการใด จนใจที่สุดผู้ร้องต้องถอนเรื่องกลับไป (ภาคทัณฑ์)

กรณีไม่ให้ความสะดวก

*เจ้าหน้าที่ที่ดิน 4 ไม่ชี้แนะราษฎรผู้มาติดต่อราชการให้ชัดเจนเกี่ยวกับกรณีที่จะไปดำเนินการใช้สิทธิทางศาลในการฟ้องคดีแต่งตั้งผู้จัดการมรดก จนเป็นเหตุให้มีการร้องเรียนขึ้นเป็นความผิดตามมาตรา 82(8)

กรณีไม่เป็นธรรม

*เจ้าหน้าที่ตรวจสภาพรถ ได้บันทึกการตรวจรับรองสภาพรถคันหนึ่งว่ามีเครื่องปิดน้ำฝนใช้การได้ดี ทั้งๆที่ข้อเท็จจริงไม่มี แต่รถอีกคันหนึ่งไม่ยอมผ่านการตรวจสภาพรถให้ ทั้งที่มีข้อบกพร่องเช่นเดียวกัน (ภาคทัณฑ์)

กรณีไม่ให้ความสงเคราะห์

*เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ไม่ให้บริการช่วยเหลือในการคลอดบุตรแก่หญิงคนหนึ่งโดยอ้างว่าเป็นวันเสาร์ หยุดราชการ และตนไม่มีหน้าที่รับผิดชอบต่างๆ ที่มีกระเป่าทำคลอด ซึ่งทางราชการได้จ่ายไว้

เพื่อทำคลอดนอกสถานที่ เป็นการไม่ให้ความสงเคราะห์แก่ประชาชน ผู้มาติดต่อในราชการอันเกี่ยวกับหน้าที่ตน เป็นความผิดตามมาตรา 82(8)

มาตรา 82(9)

“ต้องวางตัวเป็นกลางทางการเมืองในการปฏิบัติหน้าที่ราชการและในการปฏิบัติกรอื่นที่เกี่ยวข้องกับประชาชน กับจะต้องปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการว่าด้วยมารยาททางการเมืองของข้าราชการด้วย”

มาตรานี้เป็นการบัญญัติขึ้นโดยมีเจตนารมณ์ให้ข้าราชการมีความเป็นกลางทางการเมือง เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ราชการประจำได้อย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าพรรคการเมืองใดๆ จะเข้ามาเป็นรัฐบาลบริหารประเทศ และในการปฏิบัติราชการที่เกี่ยวข้องกับการเมืองนั้นจะอำนวยความสะดวกให้แก่พรรคการเมืองใดเป็นพิเศษกว่าพรรคการเมืองอื่นหรือบุคคลอื่นไม่ได้หรือจะชักชวนให้ประชาชนสนับสนุนพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งก็ไม่ได้ แต่ในทางส่วนตัวจะนิยมหรือเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดก็ได้ แต่ห้ามเป็นกรรมการพรรคการเมืองและเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่ต้องห้ามของการเป็นข้าราชการ

นอกจากนี้มาตรานี้ยังบัญญัติให้ข้าราชการพลเรือนปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการว่าด้วยมารยาททางการเมืองของข้าราชการด้วย

ตัวอย่าง การวางตัวไม่เป็นกลางทางการเมือง

เจ้าหน้าที่บริหารงานสาธารณสุข 6 ได้เข้าร่วมชุมนุมประท้วงหน้าสภกรณ์การเกษตรกับกลุ่มประชาชนที่ร่วมชุมนุมดังกล่าว ซึ่งได้ถือป้ายผ้าที่มีข้อความพาดพิงถึงพรรคการเมืองพรรคหนึ่งและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรข้อความดังกล่าวน่าจะก่อให้เกิดความเข้าใจผิดและความรู้สึกในแง่ลบแก่พรรคการเมืองและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรดังกล่าว เป็นความผิดตามมาตรา 82(9)

มาตรา 82(10)

“ต้องรักษาชื่อเสียงของตน และรักษาเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ราชการของตนมิให้เสื่อมเสีย”

โดยข้าราชการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐและมีส่วนสร้างภาพพจน์ให้แก่ราชการ เมื่อข้าราชการมีความประพฤติที่เป็นที่ยกย่องชมเชยของประชาชน ประชาชนก็จะศรัทธาต่อหน่วยงานและต่อราชการโดยส่วนรวม ดังนั้น กฎหมายจึงกำหนดให้ข้าราชการต้องรักษาชื่อเสียงของตน และรักษาเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ราชการของตนมิให้เสื่อมเสีย

การที่จะพิจารณาว่าการกระทำอย่างไรเป็นการไม่รักษาชื่อเสียงของตน และไม่รักษาเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ราชการของตนมิให้เสื่อมเสีย นั้น มีแนวทางพิจารณา ดังนี้

1. เป็นการกระทำที่ทำให้เสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ราชการ

เกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ราชการ หมายถึง ฐานะที่ได้รับการยกย่องสรรเสริญตามตำแหน่งหน้าที่ราชการ ข้าราชการที่ตำแหน่งหน้าที่ราชการต่างๆ อยู่ในฐานะที่จะต้องประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับฐานะที่ควรได้รับการยกย่องสรรเสริญ หรือเคารพนับถือเลื่อมใสศรัทธาในหน้าที่ราชการและวงสังคมทั่วไป ตามตำแหน่งหน้าที่ราชการของตน ซึ่งแต่ละตำแหน่งหน้าที่อาจอยู่ในฐานะที่จะต้องรักษาเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่แตกต่างกันได้ เช่น ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่หรือข้าราชการระดับผู้บังคับบัญชาย่อมอยู่ในฐานะที่จะต้องรักษาเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ราชการที่ได้รับการยกย่องสรรเสริญ และเคารพนับถือมากกว่าข้าราชการชั้นผู้น้อย ข้าราชการที่มีตำแหน่งหน้าที่ราชการบางตำแหน่ง เช่น ครู อาจารย์ ซึ่งนับถือเป็นปูชนียบุคคล เป็นพ่อพิมพ์แม่พิมพ์ของชาติ เจ้าพนักงานปกครองซึ่งปฏิบัติงานใกล้ชิดประชาชน ย่อมอยู่ในฐานะที่จะต้องประพฤติปฏิบัติตนรักษาเกียรติศักดิ์ให้เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของประชาชนหรือวงสังคมเป็นพิเศษกว่าข้าราชการทั่วไป

2. เป็นการกระทำที่สังคมรังเกียจ หรือเป็นที่รังเกียจของสังคมโดยพิจารณาจากความรู้สึกของประชาชนหรือของข้าราชการทั่วไป ความรู้สึกของสังคมนี้อาจเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาได้

3. เป็นการกระทำโดยเจตนา พิจารณาเจตนาที่แท้จริงในการกระทำ

หากการกระทำใดเข้าลักษณะทั้ง 3 ข้อดังกล่าว ก็เป็นความผิดฐานไม่รักษาชื่อเสียงและเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ราชการของตนมิให้เสื่อมเสีย เช่น

*การที่ข้าราชการชายมีภริยาน้อยทอดทิ้งภริยาหลวงและลูก โดยไม่ให้ค่าเลี้ยงดูและไม่ให้ค่าเล่าเรียนบุตร พฤติการณ์ดังกล่าวเป็นที่รังเกียจของสังคมที่ดำเนินการกระทำดังกล่าว ก็เป็นความผิดฐานไม่รักษาชื่อเสียงและเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ราชการของตนมิให้เสื่อมเสีย แต่ถ้าข้าราชการผู้นั้นเป็นผู้มีฐานะดี สามารถเลี้ยงดูภริยาและส่งเสริมให้การศึกษาแก่บุตรเป็นอย่างดี ไม่มีเรื่องทะเลาะวิวาทแต่อย่างใด สังคมก็คงไม่ตำหนิหรือว่ากล่าวในเรื่องนี้ แต่ถ้าข้าราชการหญิงเป็นภริยาน้อยเขาทั้งที่ทราบว่าเขามีภริยาอยู่แล้ว สังคมไทยก็จะดูแคลนได้ว่าข้าราชการซึ่งต้องรักษาเกียรติศักดิ์ของตนกลับเป็นภริยาน้อยผู้อื่น ก็เป็นความผิดฐานไม่รักษาชื่อเสียงและเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ราชการของตนมิให้เสื่อมเสีย เป็นความผิดตามมาตรา 82(10)

ตัวอย่าง

*ข้าราชการชายแอบถ่มน้ำลงในห้องอาบน้ำของโรงพยาบาลขณะนางสาว ก. กำลังอาบน้ำ เมื่อนางสาว ก. รู้ตัวจึงตักน้ำสาดไปยังจุดที่มีคนแอบดู แล้วแต่งตัวกระโจมกริบบอกมาดู พบข้าราชการชายยืนเปียกโชกอยู่ข้างห้องน้ำ จึงไปฟ้องผู้บังคับบัญชา เป็นความผิดตามมาตรา 82(10)

*ข้าราชการชายทอดทิ้งภริยาโดยชอบด้วยกฎหมายและบุตรที่กำลังศึกษาอยู่ไปมีภริยาใหม่ โดยไม่ส่งเสียเลี้ยงดูเป็นเวลาประมาณ 2 ปี ทำให้ภริยาและบุตรได้รับความเดือดร้อน แต่ภายหลังได้ ยินยอมจ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดู เป็นความผิดตามมาตรา 82(10)

มาตรา 82(11)

“กระทำการอื่นใดตามที่กำหนดในกฎ ก.พ.”

ปัจจุบันยังไม่ได้มีการออกกฎ ก.พ. เพิ่มเติม แต่ถ้าหากได้มีการกำหนดลักษณะการกระทำ ผิดเพิ่มขึ้น ข้าราชการพลเรือนสามัญจะต้องกระทำการตามที่กำหนดไว้ในกฎ ก.พ. ด้วย

มาตรา 83

“ข้าราชการพลเรือนสามัญต้องไม่กระทำการใดอันเป็นข้อห้าม ดังต่อไปนี้”

มาตรา 83(1)

“ต้องไม่รายงานเท็จต่อผู้บังคับบัญชา การรายงานโดยปกปิดข้อความซึ่งควรต้องแจ้ง ถือว่าเป็นการรายงานเท็จด้วย”

โดยที่การบริหารงานและการตัดสินใจของผู้บังคับบัญชาจะต้องได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง มิฉะนั้นอาจสั่งการหรือดำเนินการเรื่องใดโดยผิดพลาดบกพร่องและราชการเสียหายได้ กรณีจึงเป็นการ ห้ามไว้เพื่อมิให้มีการรายงานเท็จต่อผู้บังคับบัญชา

การรายงานโดยปกปิดข้อความที่ควรต้องแจ้ง ถือเป็นการรายงานเท็จด้วย

การรายงาน หมายถึง การบอกเล่าเรื่องราวที่ไปทำ ไปรู้ หรือไปเห็นมา อาจเป็นการ รายงานด้วยวาจา ด้วยหนังสือ หรือวิธีอื่นใด ซึ่งจะเป็นการรายงานเพื่อพิจารณา วินิจฉัย หรือขออนุญาต หรืออนุมัติ หรือเพื่อทราบ ก็ถือเป็นการรายงานทั้งสิ้น

การรายงานตามมาตรา 83 นี้ ไม่จำเป็นต้องเป็นการรายงานเพื่อการปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ตามที่ได้รับมอบหมายเสมอไป อาจเป็นการรายงานในเรื่องอื่นที่มีกฎหมาย ระเบียบหรือแบบธรรมเนียม ของทางราชการ คำสั่งของผู้บังคับบัญชา หรือมติคณะรัฐมนตรี กำหนดให้รายงานก็ได้

ตัวอย่าง

*เจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน 2 ได้เขียนเพิ่มวันควรพักในรับรองแพทย์จาก 1 วัน เป็น 2 วัน ด้วยตนเอง โดยมีได้รับอนุญาตจากแพทย์ผู้ตรวจรักษา เป็นความผิดตามมาตรา 83(1)

*ช่างรังวัดขับรถไปติดต่อราชการ ขับรถโดยประมาทเป็นเหตุให้เกิดอุบัติเหตุพลิกคว่ำ และรายงานต่อผู้บังคับบัญชาว่าเหตุเกิดเพราะยางล้อหน้าแตก เป็นความผิดตามมาตรา 83(1)

มาตรา 83(2)

“ต้องไม่ปฏิบัติราชการอันเป็นการกระทำการข้ามผู้บังคับบัญชาเหนือตน เว้นแต่ผู้บังคับบัญชาเหนือตนขึ้นไปเป็นผู้สั่งให้กระทำหรือได้รับอนุญาตเป็นพิเศษชั่วคราว”

มาตรานี้มีจุดมุ่งหมายให้ข้าราชการเสนอเรื่องตามลำดับชั้นของผู้บังคับบัญชาเพื่อให้มีการกลั่นกรองในแต่ละขั้นตอน หากปล่อยให้มีการเสนอข้ามขั้นตอนก็จะเกิดความสับสน และเจ้าหน้าที่ระดับล่างอาจมีประสบการณ์น้อยเสนอเรื่องโดยผิดพลาดบกพร่อง หรืออาจมีพฤติการณ์ปกปิดข้อเท็จจริงหรือมีพฤติการณ์ทุจริตได้

กรณีจะเป็นความผิดตามมาตรา นี้ จะต้องเข้าองค์ประกอบดังนี้

1. เป็นการปฏิบัติราชการ
2. เป็นการกระทำข้ามผู้บังคับบัญชาเหนือตน
3. เป็นผู้บังคับบัญชาตามกฎหมาย

แต่มีบางกรณีเป็นข้อยกเว้นที่ข้าราชการอาจปฏิบัติราชการ โดยกระทำการข้ามผู้บังคับบัญชาเหนือตนได้ ถ้าผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปเป็นผู้สั่งให้กระทำหรือได้รับอนุญาตเป็นพิเศษชั่วคราว

ตัวอย่าง

*เจ้าหน้าที่ธุรการทำหนังสือขอเพิ่ม โควตาข้าราชการลาศึกษาต่อต่างประเทศถึงคณะกรรมการกำหนดโครงการให้ข้าราชการลาศึกษาและฝึกอบรม ณ ต่างประเทศ โดยผลการและไม่ผ่านผู้บังคับบัญชา เป็นความผิดตามมาตรา 83(2)

*พนักงานที่ดินออกใบจอง น.ส.3 โดยไม่เป็นไปตามขั้นตอน และเสนอเรื่องต่อนายอำเภอ โดยไม่ผ่านพนักงานที่ดินอำเภอก่อน เป็นความผิดตามมาตรา 83(2)

มาตรา 83(3)

“ต้องไม่อาศัยหรือยอมให้ผู้อื่นอาศัยตำแหน่งหน้าที่ราชการของตนหาประโยชน์ให้แก่ตนเองหรือผู้อื่น”

กรณีจะเป็นความผิดฐานอาศัยตำแหน่งหน้าที่ราชการหาประโยชน์จะต้องเข้าองค์ประกอบดังนี้

1. มีหน้าที่ราชการ คือ เป็นผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งที่มีอำนาจหน้าที่ในราชการ
2. ทำการหาประโยชน์ให้แก่ตนเองหรือผู้อื่น โดยอาศัยหรือยอมให้ผู้อื่นอาศัยอำนาจหน้าที่นั้น ไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อม

ประโยชน์ หมายถึง สิ่งที่เป็นผลดีหรือเป็นคุณแก่ผู้รับประโยชน์อาจเป็นทรัพย์สินเงินทอง หรือการอื่นใดที่เป็นผลได้ตามต้องการ เช่น ประโยชน์ในการได้สิทธิบางอย่าง หรือได้รับบริการพิเศษ เป็นต้น การหาประโยชน์ที่จะเป็นความผิดนี้ จะต้องมีการอาศัยหรือยอมให้ผู้อื่นอาศัยอำนาจหน้าที่ราชการนั้นไปหาประโยชน์ การหาประโยชน์กับอำนาจหน้าที่จึงต้องมีส่วนสัมพันธ์กัน แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นการหาประโยชน์ด้วยการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยมิชอบ เช่น

*เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับที่ดิน ยอมให้ผู้อื่นใช้ชื่อของตนเป็นกรรมการจัดสรรที่ดินและโฆษณาขายในจังหวัดท้องที่ที่ตนรับผิดชอบตามพฤติการณ์เป็นเพียงการยอมให้ผู้อื่นเอาชื่อ ไปใช้ประโยชน์ ไม่ปรากฏว่ามีการอาศัยอำนาจหน้าที่ราชการแต่อย่างใด ไม่เป็นความผิดตามมาตรา ๘๓(๓)

ตัวอย่าง

*เจ้าหน้าที่สรรพากรมีอำนาจหน้าที่เรียกให้บริษัทห้างร้านส่งสมุดบัญชีและเอกสารมาตรวจสอบภาษี แบบประเมินเรียกเก็บเงินภาษีเพิ่มได้ ในระหว่างที่เรียกตรวจสอบภาษีก็ตัดอาคารแห่งหนึ่ง เจ้าหน้าที่สรรพากรผู้นั้นได้ไปรับประทานอาหารที่ภัตตาคารนั้น เป็นประจำโดยทางภัตตาคารไม่คิดเงินเป็นการอาศัยอำนาจหน้าที่ราชการหาประโยชน์ เป็นความผิดตามมาตรา 83(3)

*เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดนำรถยนต์ของทางราชการไปทำสวนส่วนตัวหลายครั้งและใช้ขนของจากบ้านพักราชการไปบ้านพักส่วนตัว 2 – 3 ครั้ง เป็นความผิดตามมาตรา 83(3)

มาตรา 83(4)

“ต้องไม่ประมาทเลินเล่อในหน้าที่ราชการ”

ประมาทเลินเล่อในหน้าที่ราชการ หมายถึง ไม่รอบคอบ ขาดความระมัดระวัง พลังพลอ หลงลืม ในการปฏิบัติหน้าที่ราชการหรือในเรื่องที่มีหน้าที่ราชการ จะต้องปฏิบัติโดยไม่มีเจตนาที่จะให้เกิดความเสียหาย การประมาทเลินเล่อนี้มีได้ทั้งลักษณะที่เป็นการกระทำและละเว้นการกระทำ

ตัวอย่าง

*เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ 2 ได้ขับรถยนต์บรรทุกผู้ต้องขังไปและกลับระหว่างศาลจังหวัดกับเรือนจำจังหวัด เมื่อรถยนต์มาถึงเรือนจำ เจ้าหน้าที่ผู้นี้ได้จอดรถยนต์ที่หน้าประตูเรือนจำ แล้วเปิดประตู

ท้ายรถยนต์ให้ผู้ต้องขังลงโดยไม่ได้ดับเครื่องยนต์ และยืนอยู่บริเวณท้ายรถยนต์ เป็นเหตุให้ผู้ต้องขังฉวยโอกาสวิ่งไปประจำที่คนขับแล้วขับรถยนต์หลบหนีไปได้ เป็นความผิดตามมาตรา 83(4)

*เจ้าหน้าที่บริหารงานธุรการ 5 ไม่ได้นำสำนวนที่นายประกันได้ขอถอนประกันตัวจำเลย ในคดีอาญา และศาลสั่งอนุญาตแล้วไปทำงานออกหมายเพื่อออกหมายขังจำเลย เป็นเหตุให้จำเลยหลุดพ้นจากการถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณาของศาล และขณะนี้ยังจับตัวไม่ได้ เป็นความผิดตามมาตรา 83(4)

*จำศาลทำสำนวนคดีความของศาลที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลหาย เป็นความผิดตามมาตรา 83(4)

เจ้าหน้าที่พยาบาลให้นักเรียนพยาบาลจ่ายเด็กที่คลอดใหม่ผิดสลับคนกัน เป็นความผิดตามมาตรา 83(4)

มาตรา 83(5)

“ต้องไม่กระทำการหรือยอมให้ผู้อื่นกระทำการหาประโยชน์อันอาจทำให้เสียความเที่ยงธรรม หรือเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ราชการของตน”

กรณีจะเป็นความผิดตามมาตรา 83(5) นี้ จะต้องเข้าองค์ประกอบดังนี้

1. กระทำหรือยอมให้ผู้อื่นกระทำการหาประโยชน์

หมายถึง ต้องเป็นการหาผลประโยชน์โดยกระทำด้วยตนเอง หรือยอมให้ผู้อื่นกระทำ

2. ผลจากการกระทำอาจทำให้เสียความเที่ยงธรรม หรือเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ราชการของตน ข้อนี้แยกออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

(1) อาจทำให้เสียความเที่ยงธรรม

ข้อนี้เป็นเรื่องที่จะต้องพิจารณาจากการกระทำหรือการยอมให้ผู้อื่นกระทำการหาประโยชน์นั้นว่า เป็นทางทำให้บุคคลทั่วไปมีความรู้สึกต่อการกระทำดังกล่าวว่าอาจจะมีการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความลำเอียง ไม่เป็นธรรม โดยเข้าข้างผู้ที่ให้ประโยชน์ตนหรือไม่ หากเป็นดังที่กล่าว กรณีก็ต้องด้วยองค์ประกอบข้อนี้ โดยไม่จำเป็นต้องปรากฏข้อเท็จจริงว่าได้เกิดความไม่เที่ยงธรรมหรือปฏิบัติโดยลำเอียงขึ้นแล้ว

(2) อาจทำให้เสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ราชการของตน

มีหลักในการพิจารณาเรื่องเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ราชการ เช่นเดียวกับมาตรา 82(10) ดังได้กล่าวมาแล้ว

ตัวอย่าง

*เจ้าพนักงานที่ดิน 5 และเจ้าหน้าที่ที่ดิน 2 สามัญญะออกบัตรเชิญขึ้นบ้านใหม่ การกระทำดังกล่าวทำให้บุคคลภายนอกไม่เข้าใจในข้อเท็จจริง ต่ำหนิหรือมองในทางไม่ดี ซึ่งอาจนำความเสื่อมเสียมาสู่ตำแหน่งหน้าที่ราชการได้ เป็นความผิดตามมาตรา 83(5)

*ข้าราชการสตรีไปหารายได้พิเศษนอกเวลาราชการ ด้วยการไปเป็นหญิงบริการอาบอบนวด แม้จะไม่ปรากฏว่าเป็นการผิดกฎหมาย แต่ในความรู้สึกรังเกียจของสังคมพึงเห็นได้ว่ารู้สึกรังเกียจ เป็นการเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ราชการ เป็นความผิดตามมาตรา 83(5)

มาตรา 83(6)

“ต้องไม่เป็นกรรมการผู้จัดการ หรือผู้จัดการ หรือดำรงตำแหน่งอื่นใดที่มีลักษณะงานคล้ายคลึงกันนั้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท”

โดยที่ข้าราชการต้องตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ราชการ ปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เอาใจใส่ ระมัดระวังรักษาประโยชน์ของทางราชการ จึงต้องทุ่มเทในการปฏิบัติงาน หากปล่อยให้ข้าราชการเป็นกรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ หรือตำแหน่งอื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันกับกรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ ในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท ก็จะทำให้ข้าราชการไปทุ่มเทให้กับกิจการของเอกชนนั้น และปฏิบัติราชการอย่างไม่เต็มที่ กฎหมายจึงบัญญัติห้ามในเรื่องนี้ไว้

การพิจารณาว่าตำแหน่งใดมีลักษณะงานคล้ายคลึงกันกับตำแหน่งกรรมการผู้จัดการหรือผู้จัดการนั้น เป็นเรื่องที่จะต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงเป็นเรื่องๆ ไปว่า ตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่น เช่น กรรมการผู้อำนวยการ หรือผู้อำนวยการ มีลักษณะงานและหน้าที่ ความรับผิดชอบอย่างเดียวกัน หรือคล้ายคลึงกันกับกรรมการผู้จัดการหรือผู้จัดการหรือไม่ ถ้าคล้ายคลึงกันก็ต้องห้าม และที่บัญญัติไว้เช่นนี้ก็เพื่อป้องกันการหลีกเลี่ยงกฎหมายด้วยการใช้ชื่อให้ผิดเพี้ยนหรือแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง แต่ลักษณะงานและหน้าที่ความรับผิดชอบเป็นอย่างเดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน

ตามมาตรา 83(6) ไม่ได้ห้ามการเป็นกรรมการ หุ้นส่วน ผู้ถือหุ้น หรือที่ปรึกษาในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท ดังนั้น ข้าราชการจึงเป็นกรรมการ หุ้นส่วน ผู้ถือหุ้น หรือที่ปรึกษาในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทได้ แต่อย่าละทิ้งหน้าที่ราชการหรืออาศัยอำนาจหน้าที่ราชการไปหาประโยชน์ เป็นต้น

ตัวอย่าง

*รองปลัดกระทรวง ได้จดทะเบียนจัดตั้งบริษัทจำกัด จำนวน 2 แห่ง โดยเป็นกรรมการซึ่งมีอำนาจลงลายมือชื่อผูกพันบริษัทฯ ทั้งได้มีการลงนามยื่นคำขอจดทะเบียนบริษัทฯ ต่อกรมทะเบียนการค้าหลายครั้งหลายรายการ และเป็นตัวแทนบริษัททำนิติกรรมในการซื้อที่ดินกับอีกบริษัทเป็นความผิดตามมาตรา 83(6)

มาตรา 83(7)

“ต้องไม่กระทำการอย่างใดที่เป็นการกลั่นแกล้ง กดขี่ หรือข่มเหงกันในการปฏิบัติราชการ”

โดยที่ข้าราชการซึ่งอยู่ร่วมกันในหน่วยงานและปฏิบัติราชการร่วมกัน การที่ประสิทธิภาพราชการจะดีได้นั้น นอกจากจะต้องมีความสามัคคีระหว่างกัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการปฏิบัติหน้าที่ราชการแล้ว ยังจะต้องไม่กลั่นแกล้ง กดขี่ หรือข่มเหงกันในการปฏิบัติราชการด้วย

กลั่นแกล้ง หมายถึง หากความไม่ดีใส่ให้ หาอุบายให้ร้ายโดยวิธีต่างๆ แกล้งใส่ความ

กดขี่ หมายถึง ข่มให้อยู่ในอำนาจตน ใช้อำนาจบังคับเอา แสดงอำนาจเอา

ข่มเหง หมายถึง ใช้กำลังรังแก แกล้ง ทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่น

มาตรา 83(8)

“ต้องไม่กระทำการอันเป็นการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศตามที่กำหนดในกฎ ก.พ.”

ปัจจุบันยังไม่ได้มีการออกกฎ ก.พ. ดังกล่าว หากมีการออกกฎ ก.พ. ดังกล่าวแล้ว ข้าราชการพลเรือนสามัญจะต้องไม่กระทำการอันเป็นการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศตามที่กำหนดไว้ในกฎ ก.พ.

มาตรา 83(9)

“ต้องไม่ดูหมิ่นเหยียดหยาม กดขี่ หรือข่มเหงประชาชนผู้ติดต่อราชการ”

ดูหมิ่น หมายถึง สบประมาท ดูถูก เหยียดหยาม ทำให้อับอายเสียหาย การดูหมิ่นอาจกระทำด้วยวาจาหรือกิริยาท่าทางอย่างอื่นก็ได้

เหยียดหยาม หมายถึง ดูหมิ่น ดูถูก หรือรังเกียจ โดยเหยียดหยามให้ต่ำลง เช่น เหยียดคนเป็นสัตว์ เป็นต้น

กดขี่ หมายถึง ข่มให้อยู่ในอำนาจตน ใช้อำนาจบังคับเอา แสดงอำนาจเอา

ข่มเหง หมายถึง ใช้กำลังรังแก แกล้ง ทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่น

ประชาชนผู้ติดต่อราชการ หมายถึง ประชาชนที่ติดต่อกับราชการกับหน่วยงานของตน ซึ่งอาจเป็นการติดต่อที่อยู่ห่างกันโดยระยะทาง เช่น ติดต่อทางโทรศัพท์ เป็นต้น หรือการออกไปปฏิบัติงานยังท้องที่นอกหน่วยงานก็ได้

ตัวอย่าง

”พนักงานที่ดิน เมาสูราค่าประชาชนผู้ติดต่อราชการว่า “เป็นคนมีความรู้ต่ำ ไร้การศึกษา” เป็นการดูหมิ่น เป็นความผิดตามมาตรา 83(9)

*เจ้าหน้าที่ที่ดิน 4 กล่าวถ้อยคำต่อผู้ติดต่อราชการว่า “แต่บ้านนอก ไม่รู้ประสีประสา มาร่ำรื้อร่าไร ไม่รู้เรื่องรู้ราว เคี้ยวจะจับเข้าคุกเข้าตาราง ซึ่งได้ทำมาหลายคนแล้ว ไม่ทำให้” เป็นการให้บริการประชาชนชั้นต่ำกว่ามาตรฐานของการเป็นข้าราชการที่ดี ขาดความสำนึก อดทน อดกลั้น ขาดสติ เป็นความผิดตามมาตรา 83(9)

หากเป็นการดูหมิ่น เหยียดหยาม กดขี่ ข่มเหง หรือทำร้ายประชาชนผู้ติดต่อราชการอย่าง ร้ายแรง ก็เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง ตามมาตรา 85(5)

มาตรา 83(10)

“ไม่กระทำการอื่นใดตามที่กำหนดในกฎ ก.พ.”

ปัจจุบันยังไม่ได้มีการออกกฎ ก.พ. ดังกล่าว แต่ถ้าหากได้มีการออกกฎ ก.พ. ดังกล่าว แล้ว ข้าราชการพลเรือนสามัญจะต้องไม่กระทำการตามที่กำหนดไว้ในกฎ ก.พ. ด้วย

มาตรา 84

“ข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดไม่ปฏิบัติตามข้อปฏิบัติตามมาตรา 81 และมาตรา 82 หรือฝ่าฝืนข้อห้ามตามมาตรา 83 ผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิดวินัย”

ข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามข้อปฏิบัติตามมาตรา 81 กล่าวคือไม่สนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขด้วยความบริสุทธิ์ใจ ไม่ปฏิบัติตามข้อปฏิบัติตามมาตรา 82(1)-(11) หรือฝ่าฝืนข้อตามมาตรา 83(1)-(10) ถือว่าผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิดวินัย ซึ่งเป็นความผิดอย่างไม่ร้ายแรง

มาตรา 85

“การกระทำผิดวินัยในลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง”

มาตรา 85(1)

“ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยมิชอบเพื่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยทุจริต”

การที่จะผิดวินัยอย่างร้ายแรงตามมาตรานี้ มีข้อที่จะต้องพิจารณา 2 ประการ คือ

1. ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ราชการ โดยมิชอบเพื่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ผู้หนึ่งผู้ใด

หน้าที่ราชการ มีความหมายเช่นเดียวกับกับหน้าที่ราชการตามที่ได้กล่าวมาแล้วในมาตรา

82 (1)

การปฏิบัติหน้าที่ราชการ เป็นลักษณะการกระทำในเรื่องต่างๆ ซึ่งข้าราชการมีหน้าที่ราชการต้องปฏิบัติ เช่น เจ้าหน้าที่ศุลกากรตรวจสินค้าซึ่งนำเข้าประเทศแล้วรู้เห็นเป็นใจตรวจปล่อยสินค้าโดยไม่เรียกเก็บภาษี การปฏิบัติหน้าที่ราชการนั้น ไม่รวมถึงการปฏิบัติในการใช้สิทธิขอเบิกจ่ายเงินที่ทางราชการให้สิทธิเบิกได้ เช่น เงินค่าเบี้ยเลี้ยงเดินทางไปราชการ หรือเงินสวัสดิการต่างๆ เป็นต้น

ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ราชการ หมายถึง มีหน้าที่ราชการที่ต้องปฏิบัติแต่ไม่ปฏิบัติหรืองดเว้นไม่กระทำการตามหน้าที่โดยจงใจหรือเจตนาไม่ปฏิบัติ ไม่ใช่เรื่องพลั้งเผลอหลงลืม หรือเข้าใจผิด เช่น เป็นเจ้าหน้าที่ศุลกากรแกลังนั่งเฉยๆ ทำเป็นไม่เห็นปล่อยให้พ่อค้านำสินค้าผ่านด้านศุลกากรโดยไม่ตรวจค้น เป็นต้น

มิชอบ หมายความว่า ไม่เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบของทางราชการ คำสั่งของผู้บังคับบัญชา มติคณะรัฐมนตรี แบบธรรมเนียมของทางราชการ หรือตามทำนองคลองธรรม คือ ไม่เป็นไปตามทางที่ถูกที่ควร

ความเสียหาย หมายความว่า ความรวมถึงความเสียหายที่ไม่อาจคำนวณราคาได้ด้วย เช่น ความเสียหายแก่ชื่อเสียง

ผู้หนึ่งผู้ใด หมายถึง ใครก็ได้ไม่ว่าจะเป็นประชาชนหรือข้าราชการด้วยกัน

2. ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ราชการ โดยทุจริต

โดยทุจริต หมายถึง เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเอง หรือผู้อื่น

ประโยชน์ หมายถึง สิ่งที่เป็นผลดีหรือเป็นคุณ หรือผลที่ได้ตามความต้องการ ประโยชน์อาจเป็นทรัพย์สินเงินทองหรือการอื่นใดที่เป็นผลได้ตามต้องการ โดยไม่จำเป็นต้องเป็นทรัพย์สิน เช่น ประโยชน์ในการได้สิทธิบางอย่าง หรือได้รับบริการพิเศษ เป็นต้น

ประโยชน์ที่มิควรได้ หมายถึง ประโยชน์ที่ไม่มีสิทธิโดยชอบธรรมที่จะได้รับ

ตัวอย่าง

*เจ้าพนักงานปกครอง 5 รู้อยู่แล้วว่ามีผู้แอบอ้างเป็นนาย ก. ขอแจ้งเกิดเกินกำหนดและขอมีบัตรประจำตัวประชาชนก็ดำเนินการรับแจ้งเกิดเกินกำหนดให้แก่ผู้แอบอ้าง เพื่อให้ผู้แอบอ้างมีชื่อในทะเบียนบ้าน แล้วดำเนินการจัดทำบัตรประจำตัวประชาชนให้แก่ผู้แอบอ้างไป เป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตเป็นความผิดตามมาตรา 85(1)

*เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี 3 ได้รับเงินและออกใบเสร็จรับเงิน เป็นเงินค่าประกันสัญญา จำนวน 87,392 บาท และเงินค่าซื้อแบบจำนวน 7,900 บาท แล้วนำเงินทั้งสองจำนวนดังกล่าวไปใช้ส่วนตัว พร้อมทั้งเก็บสำเนาใบเสร็จทั้งสองเล่มไว้กับตัวเอง ต่อมาได้นำสำเนาใบเสร็จรับเงินทั้งสองเล่มและเงินจำนวนดังกล่าวคืนให้แก่ราชการ เป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตเป็นความผิดตามมาตรา 85(1)

มาตรา 85(2)

“ละทิ้งหรือทอดทิ้งหน้าที่ราชการโดยไม่มีเหตุผลอันสมควรเป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการ ร้ายแรง”

ละทิ้งหรือทอดทิ้งหน้าที่ราชการ มีความหมายเช่นเดียวกับมาตรา 82(5) การที่จะผิดวินัยอย่างร้ายแรงตามมาตรานี้ มีข้อที่จะต้องพิจารณา 3 ประการ คือ

1. การละทิ้งหรือทอดทิ้งหน้าที่ราชการนั้น ไม่จำกัดเงื่อนไขเวลาไม่น้อย
2. ต้องเป็นการละทิ้งหรือทอดทิ้งหน้าที่ราชการ โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ซึ่งจะต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงเป็นเรื่องราวไปว่า พฤติการณ์ของการละทิ้งหรือทอดทิ้งหน้าที่ราชการนั้นมีสาเหตุอย่างไร และเป็นสาเหตุที่มีเหตุผลความจำเป็นถึงขนาดที่จะต้องกระทำผิดหรือไม่ เหตุผลเกี่ยวกับธุระส่วนตัวโดยปกติแล้วไม่อาจรับฟังได้

3. เป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง หมายถึง มีความเสียหายเกิดขึ้นแก่ราชการอย่างร้ายแรง และความเสียหายที่เกิดขึ้นต้องเป็นผลโดยตรงมาจากเหตุที่ละทิ้งหรือทอดทิ้งหน้าที่ราชการนั้น

ตัวอย่าง

*เจ้าหน้าที่ป่าไม้ ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชาให้มาอยู่เวรยามดูแลความเรียบร้อยของสำนักงาน แต่กลับแอบหนีไปเที่ยวในตัวเมือง เป็นเหตุให้มีผู้ลักลอบเข้ามาขโมยคอมพิวเตอร์ในสำนักงานไป และวางเพลิงเผาสำนักงานเสียหายเกือบทั้งหลัง ถือว่าเป็นการละทิ้งหน้าที่ราชการโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร เป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง เป็นความผิดตามมาตรา 85(2)

มาตรา 85(3)

“ละทิ้งหน้าที่ราชการติดต่อในคราวเดียวกันเป็นเวลาเกินกว่าสิบห้าวันโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร หรือโดยมีพฤติการณ์อันแสดงถึงความจงใจไม่ปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ”

ละทิ้งหน้าที่ราชการ มีความหมายเช่นเดียวกับมาตรา 82(5) การที่จะผิดวินัยอย่างร้ายแรงตามมาตรานี้มีข้อที่จะต้องพิจารณา 2 ประการ คือ

1. ต้องเป็นการละทิ้งหน้าที่ราชการติดต่อในคราวเดียวกันเป็นเวลาเกิน 15 วัน หมายถึง การละทิ้งหน้าที่ราชการต่อเนื่อง โดยไม่ได้มาหรือไม่ได้อยู่ปฏิบัติหน้าที่ราชการเลยติดต่อกันเป็นเวลาเกิน 15 วัน เช่น 15 วันขึ้นไป

2. ต้องเป็นการละทิ้งหน้าที่ราชการโดยไม่มีเหตุผลอันสมควรหรือมีพฤติการณ์อันแสดงถึงความจงใจไม่ปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ

คำว่า “โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร” มีหลักในการพิจารณาเช่นเดียวกับมาตรา 85(2) กรณีมีเหตุอันสมควร เช่น

*ข้าราชการมีหน้าที่อยู่เวรรักษาสถานที่ราชการได้ละทิ้งหน้าที่ราชการ เนื่องจากเจ็บป่วย ร้ายแรงกะทันหันจำเป็นต้องไปให้แพทย์ตรวจรักษา มิฉะนั้นจะเป็นอันตรายแก่ชีวิต เห็นได้ว่ามีเหตุผลอันสมควร ไม่เป็นความผิดตามมาตรา 85(3)

กรณีไม่มีเหตุผลอันสมควร เช่น

*ละทิ้งหน้าที่ราชการเนื่องจากหลบหนีเจ้าหน้าที่หรือหลบหนีคดีอาญา สาเหตุเหล่านี้เป็นเรื่องส่วนตัวไม่อาจนำมารับฟังเหตุผลอันสมควรได้ เป็นความผิดตามมาตรา 85(3)

ส่วนคำว่า “โดยมีพฤติการณ์อันแสดงถึงความจงใจไม่ปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ” เป็นเรื่องที่จะต้องพิจารณาจากพฤติการณ์ในการละทิ้งว่ามีเจตนาหรือจงใจฝ่าฝืนระเบียบของทางราชการหรือไม่ เช่น

*ข้าราชการสตรีหยุดราชการไปคลอดบุตรเป็นเวลา 45 วัน แล้วจึงกลับมาปฏิบัติราชการ และยื่นใบลาหลังจากที่หยุดราชการไปเป็นเวลา 45 วัน กรณีเช่นนี้พียงเห็นได้ว่า ข้าราชการที่คลอดบุตรนั้นมีสิทธิขอลาหยุดราชการได้ และเมื่อยื่นใบลาผู้บังคับบัญชาที่ชอบที่จะอนุญาต ตามพฤติการณ์ยังถือไม่ได้ว่าเป็นการละทิ้งหน้าที่ราชการโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร และยังไม่ถึงขนาดที่จะถือว่าเป็นการละทิ้งหน้าที่ราชการโดยจงใจไม่ปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ พฤติการณ์เป็นเพียงไม่ถือปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการเท่านั้น ไม่เป็นความผิดตามมาตรา 85(3)

*ข้าราชการได้รับอนุญาตให้ลาศึกษาต่อ ณ ต่างประเทศ เมื่อครบกำหนดเวลาที่ได้รับอนุญาตให้ลาแล้ว ไม่ได้รับอนุญาตให้ลาต่อ ทางราชการเรียกให้กลับก็ประวิงเวลาไม่ยอมเดินทางกลับมาปฏิบัติราชการโดยไม่มีเหตุผลความจำเป็น อันเป็นการผิดระเบียบ บางรายประวิงเวลาอยู่เกินกำหนดเป็นเวลาแรมปี ถือได้ว่าเป็นการละทิ้งหน้าที่ราชการโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร และโดยมีพฤติการณ์อันแสดงถึงความจงใจไม่ปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ เป็นความผิดตามมาตรา 85(3)

กรณีละทิ้งหน้าที่ราชการการติดต่อในคราวเดียวกันเป็นเวลาเกิน 15 วัน โดยไม่มีเหตุผลอันสมควรและไม่กลับมาปฏิบัติหน้าที่ราชการอีกเลย

กรณีละทิ้งหน้าที่ราชการการติดต่อในคราวเดียวกันเป็นเวลาเกิน 15 วัน โดยไม่มีเหตุผลอันสมควรและไม่กลับมาปฏิบัติหน้าที่ราชการอีกเลยนั้น เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง ซึ่งมีมติคณะรัฐมนตรีที่ นร 0205/ว. 234 ลงวันที่ 24 ธันวาคม 2536 ให้ลงโทษไล่ออกจากราชการ

ตัวอย่าง

*เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ 4 ละทิ้งหน้าที่ราชการไปโดยไม่กลับมาปฏิบัติหน้าที่ราชการอีกเลย สาเหตุเนื่องจากต้องหากศีกาอาญาในความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา ถูกลงโทษไล่ออกจากราชการ

*เจ้าพนักงานการเงินและบัญชี 4 ได้ละทิ้งหน้าที่ราชการ ไปโดยไม่กลับมาปฏิบัติหน้าที่ราชการอีกเลย ผู้บังคับบัญชาได้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงแล้วได้ความว่าเจ้าหน้าที่ผู้นี้ได้ยักยอกเงินของทางราชการและหลบหนีไป ถูกลงโทษไล่ออกจากราชการ

มาตรา 85(4)

“กระทำการอันได้ชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง”

กระทำการอันได้ชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง มีหลักในการพิจารณาเช่นเดียวกันกับมาตรา 82(10) คือ

1. เป็นการกระทำที่ทำให้เสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ราชการ
2. เป็นการกระทำที่สังกมรังเกียจ
3. เป็นการกระทำโดยเจตนา

ตัวอย่าง

*เจ้าหน้าที่ธุรการจัดหาผู้อื่นมาจำคุกแทนผู้ต้องคำพิพากษาให้จำคุก เป็นความผิดตามมาตรา 85(4)

*ข้าราชการอยู่ในสภาพมีเมมาและได้บุกรุกเข้าบ้านของหญิงสาว พยายามปลุกปล้ำข่มขืนกระทำชำเรา และใช้กำลังทำร้ายร่างกาย เป็นความผิดตามมาตรา 85(4)

มติคณะรัฐมนตรีหรือมติ ก.พ. ที่กำหนดระดับโทษเกี่ยวกับความผิดฐานประพฤติชั่วอย่างร้ายแรงไว้ เช่น

*กรณีเบิกเงินค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าพาหนะเดินทางไปราชการ ตลอดจนเงินอื่นใดที่ทางราชการให้สิทธิขอเบิกจ่ายได้ โดยทำการขอเบิกเป็นเท็จด้วยเจตนาทุจริตถือโกงเงิน ของทางราชการเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง ฐานประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง

*กรณีทุจริตในการสอบ ข้าราชการที่ทำการทุจริตหรือพยายามทุจริตในการสอบแข่งขันหรือสอบคัดเลือกเพื่อเลื่อนตำแหน่ง เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง ฐานประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง

*กรณีเล่นการพนันที่กฎหมายห้ามขาดพนันเอาทรัพย์สินกัน หมายถึง การพนันตามบัญชี ก.ท้ายพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 เช่น ไฮโล แปกเก้ เป็นต้น เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง ฐานประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง

*กรณีเกี่ยวกับการเสพของมีนเมา การเสพสุรามึนเมาจนไม่สามารถครองสติได้ ตามปกติแล้วเป็นเพียงความผิดไม่ถึงกับร้ายแรง แต่ในกรณีที่เสพสุราและมีพฤติกรรมอย่างอื่นประกอบที่แสดงให้เห็นความร้ายแรงแห่งกรณี อันอาจทำให้เสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ราชการอย่างยิ่ง ก็อาจเข้าลักษณะความผิดวินัยอย่างร้ายแรง ฐานประพฤติชั่วอย่างร้ายแรงได้ เช่น เสพสุราในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ราชการ เมาสุราเสียรราชการ เมาสุราในที่ชุมชนจนเกิดเรื่องเสียหายหรือเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ราชการ

มาตรา 85(5)

“ดูหมิ่น เหยียดหยาม กดขี่ ข่มเหง หรือทำร้ายร่างกายประชาชนผู้ติดต่อราชการอย่างร้ายแรง”

การดูหมิ่น เหยียดหยาม กดขี่ ข่มเหง หรือทำร้ายร่างกายประชาชนผู้ติดต่อราชการอย่างร้ายแรงนั้น รายละเอียดได้กล่าวไว้แล้วในมาตรา 83(9)

มาตรา 85(6)

“กระทำความผิดอาญาจนได้รับโทษจำคุกหรือโทษที่หนักกว่าโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกหรือได้รับโทษที่หนักกว่าโทษจำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ”

การได้รับโทษจำคุกนี้ หมายถึง คดีถึงที่สุดโดยศาลพิพากษาให้จำคุก และไม่รอการลงโทษหรือยกโทษจำคุก หรือเปลี่ยนโทษจำคุกเป็นโทษสถานอื่น และหมายความรวมถึง กรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้จำคุก โดยอ่านคำพิพากษาลับหลังจำเลย เนื่องจากจำเลยหลบหนีด้วย

โทษที่หนักกว่าจำคุก คือ ประหารชีวิต

ตัวอย่าง

*นายอำเภอ (เจ้าพนักงานปกครอง 8) ได้ใช้อาวุธปืนยิงราษฎรถึงแก่ความตาย และศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่า เจ้าหน้าที่ผู้นี้กระทำความผิดอาญาขอหมายผู้อื่นโดยเจตนา พิพากษาให้จำคุก 15 ปี เป็นความผิดตามมาตรา 85(6)

*เจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน 3 กระทำความผิดอาญาจนได้รับโทษจำคุก โดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก 20 ปี ฐานข่มขืนกระทำชำเราหญิงอื่นซึ่งมิใช่ภริยาตน โดยร่วมกับผู้อื่นอันมีลักษณะเป็นการโทรมหญิง เป็นความผิดตามมาตรา 85(6)

มาตรา 85(7)

“ละเว้นการกระทำหรือกระทำการใด ๆ อันเป็นการไม่ปฏิบัติตามมาตรา 82 หรือฝ่าฝืนข้อห้ามตามมาตรา 83 อันเป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง”

มาตรา 82 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดข้อปฏิบัติให้ข้าราชการพลเรือนสามัญต้องกระทำการตามที่ระบุไว้ในมาตรา 82(1) - (11) ส่วนมาตรา 83 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดข้อห้ามมิให้ข้าราชการพลเรือนสามัญกระทำการตามที่ระบุไว้ในมาตรา 83(1) - (10)

การกระทำหรือละเว้นการกระทำใด ๆ ที่เป็นการไม่ปฏิบัติตามมาตรา 82(1) - (11) หรือเป็นการฝ่าฝืนข้อห้ามตามมาตรา 83(1) - (10) จนเป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรงนั้น ถือเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง

ความเสียหาย หมายความว่ารวมถึง ความเสียหายที่ไม่อาจคำนวณเป็นตัวเงินได้ เช่น ความเสียหายต่อชื่อเสียงหรือระบบงาน

เสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรงหรือไม่ มีแนวทางในการพิจารณา ดังนี้

1. ความเสียหายที่เป็นตัวเงินหรือตีราคาเป็นเงินได้ คำนึงถึงความมากน้อยตามค่าของเงินเป็นสิ่งสำคัญ เช่น เสียหาย 1,000,000 บาท เห็นได้ว่าเสียหายอย่างร้ายแรง ทั้งนี้ไม่มีข้อกำหนดตายตัวว่าจำนวนเท่าใดจึงจะถือว่าเป็นความเสียหายอย่างร้ายแรงหรือไม่ร้ายแรง เปิดช่องให้ผู้มีอำนาจหน้าที่ใช้ดุลพินิจได้ตามควรแก่กรณี

2. ความเสียหายที่ไม่อาจคำนวณราคาได้ เป็นเรื่องที่จะต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงเป็นเรื่องๆ ไป โดยคำนึงถึงว่าเป็นกรณีที่เกิดความเสียหายต่อภาพพจน์ชื่อเสียงโดยรวมของทางราชการหรือต่อการบริหารราชการอย่างร้ายแรงหรือไม่ เช่น

*เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชีทำการรับจ่ายเงินโดยไม่มีหลักฐานการรับ-จ่าย บัญชีการเงินที่ไม่ทำให้เป็นปัจจุบันเป็นเวลานาน ทำให้การเงินและบัญชีสับสนไม่อาจตรวจสอบได้ ไม่สามารถจะตรวจสอบพิสูจน์ได้ว่าเงินของทางราชการได้ขาดหายไปหรือไม่ พฤติการณ์เป็นการกระทำที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย

3. ลาออกจากราชการและได้รับอนุญาตให้ลาออก หรือการลาออกมีผลตามมาตรา 109 ข้าราชการที่ประสงค์จะลาออกจากราชการ ให้ยื่นหนังสือขอลาออกตามแบบต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปชั้นหนึ่ง โดยยื่นล่วงหน้าก่อนวันขอลาออกไม่น้อยกว่าสามสิบวันเพื่อให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 เป็นผู้พิจารณาก่อนวันขอลาออก เว้นแต่จะมีเหตุผลความจำเป็นพิเศษ ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุจะอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรก่อนวันขอลาออกให้ยื่นล่วงหน้าน้อยกว่า 30 วัน โดยให้ลาออกตามวันที่ขอลาออกก็ได้ และในกรณีที่ข้าราชการยื่นใบลาออกล่วงหน้าน้อยกว่า 30 วัน โดยไม่ได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรหรือที่ไม่ได้ระบุวันขอลาออกไว้ ให้ถือว่าวันขอลาออกคือวันถัดจากวันครบกำหนด 30 วัน นับแต่วันยื่นหนังสือขอลาออก

ในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุเห็นว่าจำเป็นเพื่อประโยชน์แก่ราชการจะยับยั้งการลาออกไว้เป็นเวลาไม่เกินเก้าสิบวันนับแต่วันขอลาออกก็ได้ แต่ต้องแจ้งการยับยั้งการลาออกพร้อมทั้งเหตุให้ผู้ขอลาออกทราบก่อนวันที่ขอลาออก และถ้าผู้ขอลาออกไม่ได้ถอนใบลาออกก่อนครบกำหนดระยะเวลาการยับยั้ง ให้ถือว่าลาออกนั้นมีผลเมื่อครบกำหนดเวลาตามที่ได้ยับยั้งไว้ ซึ่งการยับยั้งสามารถทำได้เพียงครั้งเดียวและห้ามขยายเวลาในการยับยั้งการลาออกนั้น แต่สำหรับกรณีผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุไม่ได้ยับยั้งการลาออก ให้การลาออกนั้นมีผลตั้งแต่วันที่ขอลาออก

ในกรณีที่ข้าราชการประสงค์จะลาออกจากราชการเพื่อดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ ตำแหน่งทางการเมือง หรือตำแหน่งอื่นที่ ก.พ. กำหนด หรือเพื่อสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกรัฐสภา สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ให้ยื่นหนังสือขอลาออกต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปชั้นหนึ่งอย่างช้าภายในวันที่ขอลาออก และให้การลาออกมีผลนับตั้งแต่วันที่ผู้นั้นขอลาออก

การอนุญาตให้ลาออกหรือการยับยั้งการลาออก ให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุทำคำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษรให้เสร็จสิ้นก่อนวันขอลาออก แล้วแจ้งคำสั่งให้ผู้ขอลาออกทราบก่อนวันที่ขอลาออกด้วย ทั้งนี้ ผู้ขอลาออกอาจถอนใบลาออกได้ แต่ต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรเสนอผู้มีอำนาจอนุญาตการลาออกก่อนที่จะมีการสั่งอนุญาตให้ลาออก (มติตอบข้อหารือของกระทรวงคมนาคม ที่ สร 1006/122031 ลงวันที่ 20 พฤศจิกายน 2518)

4. ถูกสั่งให้ออกตามมาตรา 59 มาตรา 67 มาตรา 101 มาตรา 110 และมาตรา 111 สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

4.1 สั่งให้ออกเพราะไม่ผ่านการประเมินผลการทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการตามมาตรา 59

ข้าราชการที่อยู่ในระหว่างทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยอยู่ในความดูแลของผู้บังคับบัญชาผู้มีหน้าที่พัฒนาหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย จะต้องมีการประเมินผลการทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.พ. กำหนด เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจพิจารณาว่า ผู้นั้นมีความเหมาะสมที่จะให้รับราชการต่อไปหรือไม่ ถ้าผู้มีอำนาจเห็นว่าผู้นั้นมีผลการประเมินต่ำกว่ามาตรฐานที่กำหนดไม่ควรให้รับราชการต่อไป ก็ให้สั่งให้ผู้นั้นออกจากราชการได้ ไม่ว่าจะครบกำหนดเวลาทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการแล้วหรือไม่ก็ตาม และให้ถือเสมือนว่าผู้นั้นไม่เคยเป็นข้าราชการ แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนถึงการปฏิบัติหน้าที่ราชการหรือการรับเงินเดือนหรือผลประโยชน์อื่นใดที่ได้รับหรือมีสิทธิจะได้รับจากทางราชการในระหว่างที่ผู้นั้นอยู่ระหว่างทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการ

4.2 สั่งให้ออกเพราะขาดคุณสมบัติที่จะเป็นข้าราชการตามมาตรา 67

ผู้ที่ได้รับการบรรจุเป็นข้าราชการและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งใดแล้วหากภายหลังปรากฏว่าขาดคุณสมบัติทั่วไปหรือมีลักษณะต้องห้ามโดยไม่ได้รับการยกเว้น หรือขาดคุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่งนั้นโดยไม่ได้รับอนุญาตจาก ก.พ. อยู่ก่อนก็ดี มีกรณีต้องหาอยู่ก่อนและภายหลังเป็นผู้ขาด

คุณสมบัติเนื่องจากกรณีต้องหานั้นก็ดี ให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุสั่งให้ผู้นั้นออกจากราชการโดยพลัน แต่ไม่กระทบกระเทือนถึงการใดที่ผู้นั้นได้ปฏิบัติไปตามอำนาจและหน้าที่ และการรับเงินเดือนหรือผลประโยชน์อื่นใดที่ได้รับหรือมีสิทธิจะได้รับจากทางราชการก่อนมีคำสั่งให้ผู้นั้นออก และถ้าการเข้ารับราชการเป็นไปโดยสุจริตแล้ว ให้ถือว่าเป็นการสั่งให้ออกเพื่อรับบำเหน็จบำนาญเหตุทดแทนตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการ

4.3 สั่งให้ออกไว้ก่อนเพื่อรอฟังผลการสอบสวนพิจารณาความผิดตามมาตรา 101

ข้าราชการที่มีกรณีถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงจนถูกตั้งกรรมการสอบสวนหรือถูกฟ้องคดีอาญา หรือต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา เว้นแต่เป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ ผู้บังคับบัญชามีอำนาจสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อนเพื่อรอฟังผลการสอบสวนหรือพิจารณาผลแห่งคดีได้ (กฎ ก.พ. ว่าด้วยการสั่งพักราชการและการสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน) แต่ถ้าภายหลังปรากฏผลการสอบสวนหรือพิจารณาว่าผู้นั้นไม่ได้กระทำผิดหรือกระทำผิดไม่ถึงกับจะถูกลงโทษปลดออกหรือไล่ออก และไม่มีการผิดที่จะต้องออกจากราชการด้วยเหตุอื่น ก็ให้ผู้ที่อำนาจสั่งให้ผู้นั้นกลับเข้ารับราชการในตำแหน่งเดิมหรือตำแหน่งอื่นในประเภทเดียวกัน หรือในตำแหน่งประเภทและระดับที่ ก.พ. กำหนด

ในกรณีที่สั่งให้ผู้นั้นสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อนกลับเข้ารับราชการ หรือสั่งให้ผู้นั้นสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อนออกจากราชการด้วยเหตุอื่นที่ไม่ใช่เป็นการลงโทษ เพราะกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง ก็ให้ผู้นั้นมีสถานภาพเป็นข้าราชการ ตลอดระยะเวลาระหว่างที่ถูกสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน และมีสิทธิได้รับเงินเดือนในระหว่างถูกสั่งให้ออกไว้ก่อนด้วย กล่าวคือ ถ้าปรากฏว่าไม่ได้กระทำผิดจะได้รับเงินเดือนเต็ม ถ้ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงหรือมีมลทินมัวหมองได้รับเงินเดือนไม่เกินครึ่งหนึ่งตามที่เจ้ากระทรวงจะได้กำหนด ส่วนเงินอื่นที่จ่ายเป็นรายเดือน เป็นต้นว่า ค่าเช่าบ้านและเงินช่วยเหลืออย่างอื่น เช่น ค่ารักษาพยาบาลได้รับเต็ม เป็นต้น

4.4 สั่งให้ออกเพื่อรับบำเหน็จบำนาญเหตุทดแทนตาม มาตรา 110 มีดังนี้

4.4.1 เมื่อข้าราชการผู้ใดเจ็บป่วยไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ราชการของตนได้โดยสม่ำเสมอ (มาตรา 110 (1))

การจะสั่งให้ข้าราชการพลเรือนสามัญออกจากราชการตามมาตรานี้ได้จะต้องปรากฏว่าผู้นั้นเจ็บป่วยไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ราชการได้โดยสม่ำเสมอ ดังนั้นในกรณีที่ไม่มีใบรับรองแพทย์ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 จึงควรส่งตัวข้าราชการผู้นั้นไปให้แพทย์ที่ทางราชการรับรองได้ตรวจร่างกายและแสดงความเห็นไว้ว่าเจ็บป่วยจนไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ราชการได้อย่างสม่ำเสมอหรือไม่เสียก่อน

4.4.2 เมื่อข้าราชการผู้ใดสมัครไปปฏิบัติงานใด ๆ ตามความประสงค์ของทางราชการ (มาตรา 110 (2))

การที่ผู้บังคับบัญชาจะสั่งให้ข้าราชการตามความมาตรานี้ได้จะต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ 3 ประการ คือ

- เป็นการไปปฏิบัติงานใด ๆ ที่มีใช้งานในหน้าที่ของส่วนราชการ เช่น ไปปฏิบัติงานในองค์การระหว่างประเทศ รัฐวิสาหกิจ เป็นต้น
- สมัครใจที่จะไปปฏิบัติงานนั่นเอง
- เป็นความประสงค์ของทางราชการที่จะให้ไปปฏิบัติงานนั้น คือ ทางราชการเห็นว่างานที่จะไปปฏิบัติงานนั้นเป็นประโยชน์แก่ราชการมิใช่เพื่อประโยชน์ส่วนตัว ซึ่งอาจเป็นประโยชน์แก่ส่วนราชการอื่นหรือหน่วยงานอื่น หรือเป็นประโยชน์แก่ราชการโดยส่วนรวมก็ได้

4.4.3 เมื่อข้าราชการผู้ใดขาดคุณสมบัติทั่วไป ตาม มาตรา 36 ก. (1) หรือ (3) หรือ มีลักษณะต้องห้ามตาม มาตรา 36 ข.(1) (3) (6) หรือ (7) (มาตรา 110 (3))

ข้าราชการที่มีคุณสมบัติครบถ้วนแล้วต่อมาได้ขาดคุณสมบัติลงตามมาตรา 36 ก.(1) หรือ (3) หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 36 ข. (1) (3) (6) หรือ(7) จะต้องถูกสั่งให้ออกจากราชการ คือ

1. เสียสัญชาติไทย
2. ไม่เต็มใจในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขด้วยความบริสุทธิ์ใจ
3. ไปดำรงตำแหน่งทางการเมือง
4. เป็นผู้อยู่ในระหว่างถูกสั่งพักราชการหรือถูกสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อนตามพระราชบัญญัตินี้หรือตามกฎหมายอื่น
5. เป็นบุคคลล้มละลาย
6. เป็นผู้เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เพราะกระทำความผิดทางอาญา เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

4.4.4 เมื่อทางราชการเลิกหรือยุบหน่วยงานหรือตำแหน่งที่ข้าราชการพลเรือนสามัญปฏิบัติหน้าที่หรือดำรงอยู่ สำหรับผู้ที่ออกจากราชการกรณีนี้ให้ได้รับเงินชดเชยตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่กระทรวงการคลังกำหนด (มาตรา 110 (4))

4.4.5 เมื่อข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดไม่สามารถปฏิบัติราชการให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลในระดับอันเป็นที่พอใจของทางราชการ (มาตรา 110 (5))

4.4.6 เมื่อข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดหย่อนความสามารถในอันที่จะปฏิบัติหน้าที่ราชการ บกพร่องในหน้าที่ราชการ หรือประพฤติตนไม่เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ราชการ ถ้าให้ผู้นั้นรับราชการต่อไปจะเป็นการเสียหายแก่ราชการ (มาตรา 110 (6))

4.4.7 เมื่อข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดมีกรณีถูกสอบสวนว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงตามมาตรา 93 และผลการสอบสวนไม่ได้ความแน่ชัดพอที่จะฟังลงโทษตามมาตรา 97 วรรคหนึ่ง แต่มีมลทินหรือมีหมองในกรณีที่ถูกสอบสวน ถ้าให้รับราชการต่อไปจะเป็นการเสียหายแก่ราชการ (มาตรา 110 (7))

4.4.8 เมื่อข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ หรือต้องรับโทษจำคุกโดยคำสั่งของศาล ซึ่งยังไม่ถึงกับจะต้องถูกลงโทษปลดออกหรือไล่ออก (มาตรา 110 (8))

อนึ่ง การสั่งให้ข้าราชการพลเรือนสามัญออกจากราชการเพื่อรับบำเหน็จบำนาญเหตุทดแทนให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎ ก.พ. ทั้งนี้ หากข้าราชการพลเรือนสามัญขาดคุณสมบัติทั่วไปกรณีไม่เลื่อนใส่ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ด้วยความบริสุทธิ์ใจ (มาตรา 36 ก (3)) กรณีหย่อนความสามารถในอันที่จะปฏิบัติหน้าที่ราชการบกพร่องในหน้าที่ราชการ หรือประพฤติตนไม่เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ราชการ ถ้าให้รับราชการต่อไปจะเป็นการเสียหายแก่ราชการ (มาตรา 110 (6)) กรณีถูกสอบสวนว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงตามมาตรา 93 และผลการสอบสวนไม่ได้ความแน่ชัดพอที่จะฟังลงโทษตามมาตรา 97 วรรคหนึ่ง แต่มีมลทินหรือมีหมองในกรณีที่ถูกสอบสวน ถ้าให้รับราชการต่อไปจะเป็นการเสียหายแก่ราชการมาตรา 110 (7) ให้ผู้บังคับบัญชา ซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 ส่งเรื่องให้ อ.ก.พ.จังหวัด อ.ก.พ.กรม หรือ อ.ก.พ.กระทรวง ซึ่งผู้ถูกพิจารณา เมื่อ อ.ก.พ. มีมติเป็นประการใด ให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุ ตามมาตรา 57 สั่งให้เป็นไปตามนั้น

เมื่อผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุสั่งให้ข้าราชการออกจากราชการตามมาตรา 110 แล้วให้รายงาน อ.ก.พ. กระทรวง หรือ ก.พ. แล้วแต่กรณี

4.5 สั่งให้ออกเพราะไปรับราชการทหาร ตามมาตรา 111

เมื่อข้าราชการผู้ใดไปรับราชการตามกฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหาร ซึ่งเป็นการถูกเกณฑ์ไปเป็นทหารกองประจำการในเวลาประมาณ 2 ปี ให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุสั่งให้ผู้นั้นออกจากราชการ และต้องสงวนตำแหน่งในระดับเดียวกันไว้ให้เมื่อผู้นั้นประสงค์จะบรรจุกลับภายใน 180 วัน นับตั้งแต่วันพ้นจากราชการทหารและผู้บังคับบัญชาผู้ที่มีอำนาจสั่งเลื่อนขึ้นเงินเดือนสำหรับตำแหน่งระดับเดิมได้ แต่ถ้าจะบรรจุกลับในระดับและขั้นที่สูงกว่าขั้นสูงของเงินเดือนสำหรับตำแหน่งเดิม ต้องขอให้ ก.พ. พิจารณาเป็นรายๆไป (หนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ สร 0704/ ว7 ลงวันที่ 31 สิงหาคม 2525)

สำหรับกรณีข้าราชการพลเรือนสามัญที่ถูกหมายเรียกเข้ารับการตรวจเลือกหรือเข้ารับการเตรียมพลเพื่อรับการฝึกวิชาทหารหรือเข้ารับการทดลองความพร้อม ซึ่งไม่ได้ใช้เวลานานและไม่ได้ไปรับราชการทหาร ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุจึงไม่ต้องมีคำสั่งให้ผู้นั้นออกจากราชการตามมาตรา ๕ ผู้ถูกหมายเรียกเพียงแต่ขออนุญาตลาต่อผู้บังคับบัญชาก่อนวันเข้ารับการตรวจเลือกไม่น้อยกว่า 48 ชั่วโมง หรือภายใน 48 ชั่วโมง นับแต่เวลาในหมายเรียกเข้ารับการเตรียมพล แล้วไปเข้ารับการตรวจเลือกหรือเข้ารับการเตรียมพลตามวันเวลาในหมายเรียกนั้น โดยไม่ต้องรอรับคำสั่งอนุญาต และให้ผู้บังคับบัญชาเสนอคำขออนุญาตลาไปตามลำดับจนถึงหัวหน้าส่วนราชการ เมื่อข้าราชการที่ลาพ้นจากการเข้ารับการตรวจเลือกหรือเข้ารับการเตรียมพลแล้ว ให้มารายงานตัวกลับเข้าปฏิบัติราชการตามปกติต่อผู้บังคับบัญชาภายใน 7 วัน เว้นแต่กรณีที่มีเหตุจำเป็น หัวหน้าส่วนราชการอาจขยายเวลาให้ได้แต่รวมแล้วไม่เกิน 15 วัน (ระเบียบว่าด้วยกรลาของข้าราชการ พ.ศ. 2535 ข้อ 32 และข้อ 33)

5. ถูกสั่งลงโทษปลดออก หรือไล่ออก

การออกจากราชการกรณีนี้มีเหตุมาจากข้าราชการพลเรือนผู้นั้นได้กระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรงและต้องรับโทษถึงขั้นปลดออกหรือไล่ออกตามความร้ายแรงแห่งกรณี แต่การที่ผู้บังคับบัญชาจะสั่งโทษทางวินัยในขั้นร้ายแรงได้จะต้องดำเนินการตามกระบวนการของกฎหมายและผ่านการพิจารณาของ อ.ก.พ. กระทรวง อ.ก.พ.กรม หรือ อ.ก.พ.จังหวัด แล้วแต่กรณี

สำหรับวันออกจากราชการ ให้เป็นไปตามระเบียบ ก.พ. ว่าด้วยวันออกจากราชการของข้าราชการพลเรือนสามัญ พ.ศ. 2535 ซึ่งกำหนดไว้โดยสรุปว่า ห้ามมิให้สั่งให้ออกหรือสั่งลงโทษปลดออกหรือไล่ออกจากราชการย้อนหลังไปก่อนวันออกคำสั่ง เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้นตามที่กำหนดไว้ แต่ทั้งนี้จะต้องไม่เป็นการทำให้เสียประโยชน์ ตามสิทธิโดยชอบธรรมของผู้ถูกสั่งให้ออกหรือผู้ถูกสั่งลงโทษด้วย

ผู้มีหน้าที่ดำเนินการทางวินัย

1. ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57
 2. ผู้บังคับบัญชาที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 (ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์ที่ ก.พ.กำหนด)
- ทั้งนี้ โดยอาศัยหลัก 3 ประการ คือ ต้องดำเนินการ
- (1) โดยเร็ว
 - (2) ด้วยความยุติธรรม
 - (3) โดยปราศจากอคติ

วิธีการก่อนการดำเนินการทางวินัย

การกล่าวหาหรือมีกรณีเป็นที่สงสัยว่า ข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดกระทำผิดวินัย อาจมีที่มาได้หลายทาง เช่น

1. มีผู้ร้องเรียนกล่าวหา โดยแจ้งชื่อและที่อยู่ของตน ตลอดจนระบุกรณีที่เกิดกล่าวหาอันมีรายละเอียดชัดเจนพอที่จะดำเนินการสืบสวนได้
2. ผู้บังคับบัญชาหรือสงสัยว่า ข้าราชการในบังคับบัญชากระทำผิดวินัย โดยพบเห็นการกระทำผิดด้วยตนเอง หรือมีผู้บอกให้รู้ หรือพบเห็นจากเอกสารหลักฐานก็ได้
3. ส่วนราชการ หรือหน่วยงานอื่นที่มีหน้าที่สืบสวนสอบสวน เช่น สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) พนักงานสอบสวน เป็นต้น แจ้งให้ทราบว่าข้าราชการพลเรือนกระทำผิดวินัยหรือสงสัยว่ากระทำผิดวินัย
4. มีบัตรสนเท่ห์ กล่าวหาว่าข้าราชการกระทำผิดวินัย โดยพิจารณาเฉพาะรายที่ระบุพยานหลักฐานกรณีแวดล้อมชัดเจน ตลอดจนชี้พยานบุคคลแน่นอน ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์การพิจารณาบัตรสนเท่ห์ ตามหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร 0206/ว 218 ลงวันที่ 25 ธันวาคม 2541 เรื่องหลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการร้องเรียนกล่าวโทษข้าราชการและการสอบสวนเรื่องราวร้องเรียนกล่าวโทษข้าราชการว่ากระทำผิดวินัย และที่ นร 1011/ว 26 ลงวันที่ 17 กันยายน 2547 เรื่องเดียวกัน

กฎหมายบัญญัติให้ผู้บังคับบัญชามีหน้าที่ ดังนี้

1. ผู้บังคับบัญชาชั้นต้นที่ทราบเหตุการณ์กระทำผิดวินัยต้องรายงานให้ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 ทราบโดยเร็ว (มาตรา 90 วรรคหนึ่ง)
2. ผู้มีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 ต้องรีบดำเนินการหรือสั่งให้ดำเนินการสืบสวนหรือพิจารณาในเบื้องต้นว่า กรณีมีมูลที่ควรกล่าวหาว่าข้าราชการผู้นั้น กระทำผิดวินัยหรือไม่ (มาตรา 91 วรรคหนึ่ง)
3. หากผู้บังคับบัญชาชั้นต้น หรือผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 ไม่ปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวหรือปฏิบัติหน้าที่โดยไม่สุจริต ถือว่ากระทำผิดวินัย (มาตรา 90 วรรคสอง)

การสืบสวนข้อเท็จจริง หมายถึง การแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งกรณีที่มีการกล่าวหา หรือกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าข้าราชการพลเรือนกระทำผิดวินัย ซึ่งผู้บังคับบัญชาอาจดำเนินการเองหรือมอบหมายให้ข้าราชการคนใดคนหนึ่งเป็นผู้สืบสวนหรือจะแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงก็ได้

เมื่อมีการสืบสวนหรือพิจารณาแล้ว ผลปรากฏว่า

กรณีไม่มีมูล ให้ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจสั่งบรรจุตั้งยุติเรื่อง (มาตรา 91 วรรคหนึ่ง)

กรณีมีมูล ให้ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจสั่งบรรจุดำเนินการทางวินัยตามมาตรา 92 หรือมาตรา 93 แล้วแต่กรณีต่อไป

ทั้งนี้ การพิจารณาว่ากรณีใดมีมูลที่ควรสอบสวนทางวินัยหรือไม่ เป็นเรื่องที่อยู่ในดุลพินิจของผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57

1.3 การรักษากรรยาข้าราชการ

บทบัญญัติในหมวด 5 ว่าด้วยการรักษากรรยาข้าราชการนี้ เป็นบทบัญญัติที่เพิ่มจะมีขึ้นครั้งแรกในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551

เดิมเคยมีบัญญัติไว้ในมาตรา 91 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2535 ว่าข้าราชการพลเรือนต้องถือและปฏิบัติตามระเบียบและแบบธรรมเนียมของทางราชการ และจรรยาบรรณของข้าราชการพลเรือน ตามข้อบังคับที่ ก.พ. กำหนด

หลังจากนั้น ก.พ. ได้กำหนดจรรยาบรรณกลางไว้สำหรับให้ข้าราชการพลเรือนถือปฏิบัติ โดยจัดทำเป็นข้อบังคับ ก.พ. ว่าด้วยจรรยาบรรณข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2537 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2537 ข้อบังคับ ก.พ. ว่าด้วยจรรยาบรรณข้าราชการพลเรือนดังกล่าว มีจำนวน 15 ข้อ อย่างไรก็ตาม เนื้อหาของจรรยาบรรณดังกล่าวมีลักษณะซ้ำซ้อนกับบทบัญญัติว่าด้วยวินัยข้าราชการพลเรือนเป็นส่วนใหญ่

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 จึงได้บัญญัติในเรื่องการรักษากรรยาข้าราชการแยกไว้ต่างหากในหมวดที่ 5 นี้โดยกำหนดให้ข้าราชการพลเรือนสามัญต้องรักษากรรยาข้าราชการตามที่ส่วนราชการกำหนดไว้โดยมุ่งประสงค์ให้เป็นข้าราชการที่ดี มีเกียรติและศักดิ์ศรี โดยเฉพาะในเรื่องดังต่อไปนี้

1. การยึดมั่นและยืนหยัดทำในสิ่งที่ถูกต้อง
2. ความซื่อสัตย์สุจริตและความรับผิดชอบ
3. การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้
4. การปฏิบัติหน้าที่โดยไม่เลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม
5. การมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน

ซึ่งเป็นหลักการ 5 ประการ ที่กำหนดไว้ใน “ค่านิยมสร้างสรรค์ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ” ที่สำนักงาน ก.พ. ได้จัดทำขึ้นและได้เสนอต่อคณะรัฐมนตรีในการประชุมเมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2542 เพื่อพิจารณามติเห็นชอบในการจัดทำค่านิยมสร้างสรรค์ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตามที่สำนักงาน ก.พ. เสนอดังกล่าว และมีมติให้เจ้าหน้าที่ของรัฐถือปฏิบัติ เพื่อสร้างวัฒนธรรมการทำงานในรูปแบบใหม่

การบัญญัติให้ข้าราชการพลเรือนต้องรักษากรรยาข้าราชการ โดยใช้หลักการและแนวความคิดจากที่เคยจัดทำเป็นค่านิยมสร้างสรรค์ 5 ประการ ดังกล่าว จึงเป็นหลักการใหม่ที่เพิ่งปรากฏในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 เป็นครั้งแรก ซึ่งเป็นการวางแนวทางในการประพฤติปฏิบัติเพื่อให้ข้าราชการสามารถรักษากรรยาข้าราชการไว้ โดยมีหลักยึดในแต่ละประการอย่างชัดเจน ซึ่งแนวทางตามที่

กำหนดไว้เป็นค่านิยมสร้างสรรค์ของเจ้าหน้าที่ของรัฐดังกล่าวมีลักษณะที่ไม่ซ้ำซ้อนกับบทบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวกับวินัยข้าราชการที่บัญญัติไว้ในหมวด 6 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 แต่อย่างไร

บทบัญญัติในมาตรา 78 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 นี้ มีความมุ่งหมายที่จะให้ข้าราชการพลเรือนสามัญรักษาราชการตามที่ส่วนราชการแต่ละแห่งกำหนดขึ้นเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในส่วนที่เป็นหลักการสำคัญ 5 ประการ ดังกล่าวแล้วด้วย

ความในวรรคสองของมาตรานี้ จึงกำหนดให้ส่วนราชการแต่ละแห่งกำหนดข้อบังคับว่าด้วยจรรยาข้าราชการ เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะของงานในส่วนราชการนั้น ตามหลักวิชาและจรรยาวิชาชีพ

ความในวรรคสามของมาตรา 78 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 กำหนดให้ส่วนราชการที่จะกำหนดข้อบังคับว่าด้วยจรรยาข้าราชการ จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของข้าราชการและประกาศให้ประชาชนทราบด้วย

ข้อสังเกตสำหรับความในวรรคสามนี้คือแทนที่จะกำหนดให้มีการรับฟังความคิดเห็นจากข้าราชการแต่เพียงฝ่ายเดียวและประชาชนเพียงแต่เป็นผู้รับทราบด้วยเท่านั้น จะควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นด้วยเพียงใดหรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการกำหนดจรรยาข้าราชการในหน่วยงานที่ต้องติดต่อกับประชาชน หรือให้บริการประชาชน

จรรยาข้าราชการไม่ใช่วินัยที่มีบทบัญญัติเป็นข้อห้าม เป็นข้อปฏิบัติและมีบทบัญญัติว่าด้วยการดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการผู้กระทำผิดวินัยด้วย ดังนั้น หากมีบทบัญญัติเกี่ยวกับจรรยาข้าราชการโดยไม่มีแนวทางปฏิบัติต่อผู้ไม่ปฏิบัติตามจรรยาข้าราชการที่กำหนดไว้ดังกล่าว จรรยาข้าราชการก็จะไม่เกิดผลในการปฏิบัติแต่อย่างใด จึงมีบทบัญญัติในมาตรา 79 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 วางแนวทางปฏิบัติกรณีข้าราชการไม่ปฏิบัติตามจรรยาข้าราชการ อันมิใช่เป็นความผิดวินัยไว้ว่าให้ผู้บังคับบัญชาตักเตือนหรือนำไปประกอบการพิจารณาแต่งตั้ง การเลื่อนเงินเดือน หรือการสั่งให้ข้าราชการผู้นั้นได้รับการพัฒนา

ความในมาตรา 79 ดังกล่าว จึงทำให้จรรยาข้าราชการมีความหมายที่ใช้เป็นเงื่อนไขและปัจจัยในการพิจารณาในกระบวนการบริหารทรัพยากรบุคคลทั้งในด้านบวก คือในการแต่งตั้งหรือการเลื่อนขึ้นเงินเดือน และในด้านที่จะต้องได้รับการพัฒนาและการตักเตือนข้าราชการผู้ไม่ปฏิบัติตามจรรยาข้าราชการดังกล่าว ซึ่งจะทำให้เกิดผลในทางปฏิบัติและเป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง

1.4 วินัยและการรักษาวินัย

บทบัญญัติในหมวด 6 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 เกี่ยวกับวินัยและการรักษาวินัยถือเป็นหมวดที่มีการเปลี่ยนแปลงไม่มากในเนื้อหา ซึ่งจะมีการบัญญัติลักษณะของการกระทำผิดทางวินัยเพิ่มขึ้นบ้าง ส่วนที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งหมดในหมวดนี้คือรูปแบบ ซึ่งจะบัญญัติส่วนที่เป็นบทวินัยไว้ในสองลักษณะ คือ กำหนดเป็น “ข้อปฏิบัติ” ทั้งปวงไว้ในมาตรา 82 ซึ่งเป็นการกำหนดว่า ข้าราชการพลเรือนสามัญจะต้องปฏิบัติในเรื่องใดบ้าง เช่น จะต้องปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและเที่ยงธรรม (มาตรา 82 (1)) ต้องปฏิบัติหน้าที่ราชการให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบของทางราชการ มติคณะรัฐมนตรี นโยบายของรัฐบาล และปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ (มาตรา 82 (2)) เป็นต้น เป็นการประมวลข้อที่ต้องปฏิบัติไว้ในมาตราเดียว คือ มาตรา 82 แล้วเรียงบทบัญญัติที่ต้องปฏิบัติดังกล่าวไว้ในแต่ละอนุมาตราเช่นเดียวกับที่เคยบัญญัติในลักษณะเช่นนี้ไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2497

ซึ่งบทบัญญัติในเรื่องวินัยที่บัญญัติไว้ในมาตรา 82 ดังกล่าว ส่วนใหญ่ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนทุกฉบับที่ผ่านมาจะบัญญัติบทวินัยแต่ละเรื่องไว้ในแต่ละมาตรา ไม่ได้บัญญัติรวมไว้เหมือนกับพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551

นี่คือการบัญญัติกฎหมายที่เปลี่ยนแปลงจากรูปแบบเดิมที่ข้าราชการพลเรือนสามัญรับรู้ด้วยความเคยชินมาตลอดเวลาที่อ้างอิง ศึกษา หรือรับรู้เกี่ยวกับเรื่องวินัยข้าราชการซึ่งเคยบัญญัติไว้ เรื่องใดเป็นบทวินัยตามมาตราใดก็จะบัญญัติให้ปรากฏไว้ในลักษณะที่เรียกได้ว่า “จบในตัว” ในแต่ละมาตราและลักษณะของการกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงในเรื่องนั้นๆ ซึ่งจะพิจารณาจาก “ความเสียหาย” ของทางราชการ ก็จะต่อเนื่องอยู่ในวรรคสองหรือวรรคสามของเรื่องและมาตรานั้นๆ

ข้อสังเกตที่ต้องบันทึกไว้เมื่อเขียนถึงบทบัญญัติในหมวด 6 ว่าด้วยวินัยและการรักษาวินัยก็คือ การเขียนบทวินัยในรูปแบบใหม่ดังที่ปรากฏในมาตรา 80 ถึงมาตรา 85 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 นี้ แม้จะพิจารณาได้ว่าเป็น “นวัตกรรม” ในการร่างกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนขึ้นมาก็ตาม แต่ก็จะทำให้ยากแก่การเข้าใจขึ้นอีกมาก

จากบทบัญญัติในมาตรา 82 ว่าด้วยการกำหนด “ข้อปฏิบัติ” ให้ข้าราชการพลเรือนสามัญถือปฏิบัติในลักษณะที่ต้องกระทำความผิดดังกล่าวแล้ว บทบัญญัติในมาตรา 83 ซึ่งเป็นมาตราถัดไปก็บัญญัติบทวินัยไว้ในลักษณะที่เป็น “ข้อห้าม” โดยกำหนดว่า ข้าราชการพลเรือนสามัญต้อง “ไม่กระทำการ” ใด อันเป็นข้อห้ามดังต่อไปนี้ จากนั้นก็บัญญัติข้อห้ามไว้ในอนุมาตราต่างๆ ต่อไป ในรูปแบบเดียวกับที่บัญญัติเป็นข้อปฏิบัติไว้ในมาตรา 82 ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น

ดังนั้น เมื่อได้กำหนดรูปแบบใหม่ในการร่างเกี่ยวกับเรื่องวินัยและการรักษาวินัยไว้ในลักษณะ “องค์รวม” ทุกเรื่องรวมอยู่ในมาตราเดียว แยกเฉพาะอนุมาตราดังที่ปรากฏในมาตรา 82 และมาตรา 81 แล้ว มาตรา 85 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ก็ได้บัญญัติเกี่ยวกับกรณีกระทำผิด วินัยอย่างร้ายแรง รวมไว้ในลักษณะเช่นนั้นด้วย

คือบทบัญญัติว่าด้วยกรณีที่เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรงทุกกรณี จะประมวลไว้ในมาตรา 85 เรียง อนุมาตราไป

จึงต้องปรับระบบแห่งการรับรู้และระบบแห่งความเคยชิน ในฐานะข้าราชการพลเรือนสามัญ ซึ่ง จะต้องรู้ถึงบทบัญญัติอันเป็นข้อปฏิบัติ และข้อห้ามมิให้ปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าราชการผู้มีหน้าที่ รับผิดชอบในเรื่องการดำเนินการทางวินัยที่จะต้องทำความเข้าใจและปรับระบบการอ้างอิงเสียใหม่ให้ ถูกต้อง ซึ่งเชื่อว่าคงจะต้องใช้เวลาอันไม่ควรจะต้องใช้นี้ นานพอสมควร

สำหรับเนื้อหาของบทบัญญัติในหมวด 6 ว่าด้วยวินัยและการรักษาวินัยนั้น เริ่มต้นในมาตรา 80 ซึ่งเป็น “บทกล่าวนำ” เพื่อจะเข้าไปสู่เนื้อหาของบทวินัยในมาตราต่อไป เป็นรูปแบบเดิมที่กำหนดว่า ข้าราชการพลเรือนสามัญต้องรักษาวินัย โดยกระทำการหรือไม่กระทำการตามที่บัญญัติไว้ในหมวดนี้อย่าง เกรงครัดอยู่เสมอ ซึ่งเป็นความหมายอย่างเดียวกับที่บัญญัติไว้ในมาตราเริ่มต้นของเรื่องวินัยและการรักษา วินัยในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนทุกฉบับที่ผ่านมา

สาระสำคัญของเรื่องวินัยที่เพิ่มขึ้นจากบทวินัยเดิมก็คือความในมาตรา 80 วรรคสอง ที่บัญญัติว่า ข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ปฏิบัติราชการในต่างประเทศ นอกจากต้องรักษาวินัยตามที่บัญญัติในหมวดนี้ แล้ว ต้องรักษาวินัยโดยกระทำการหรือไม่กระทำการตามที่กำหนดในกฎ ก.พ. ด้วย

บทบัญญัตินี้เป็นหลักการใหม่ที่เพิ่งจะปรากฏในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 เป็นครั้งแรก ถึงแม้จะไม่ปรากฏที่มาหรือเจตนารมณ์ในการเพิ่มเติมบทวินัยสำหรับข้าราชการพลเรือน สามัญผู้ปฏิบัติราชการในต่างประเทศ ตามมาตรา 80 วรรคสอง นี้ก็ตาม แต่ก็เป็นที่เข้าใจได้ว่าข้าราชการ พลเรือนสามัญผู้ปฏิบัติหน้าที่ราชการอยู่ในต่างประเทศนั้น เป็นตัวแทน เป็นหน้าตา และเป็นเกียรติยศของ ประเทศชาติ หากกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดที่กระทบต่อภาพลักษณ์ ชื่อเสียง หรือความน่าเชื่อถือของ ประเทศแล้ว ก็จะเกิดผลเสียหายต่อชื่อเสียงและเกียรติคุณของประเทศด้วย จึงควรจะต้องมีข้อปฏิบัติและ ข้อห้ามอันเป็นวินัยเฉพาะเป็นพิเศษสำหรับข้าราชการประเภทนี้

อย่างไรก็ตาม ยังไม่ปรากฏในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ว่าข้อปฏิบัติ และข้อห้ามสำหรับข้าราชการพลเรือนสามัญที่ต้องปฏิบัติราชการในต่างประเทศนั้น จะเป็นบทบัญญัติใน เรื่องใดบ้าง เนื่องจากมิได้บัญญัติไว้ในกฎหมาย หากแต่บัญญัติว่าให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎ ก.พ. จึงต้อง คอยศึกษาถึงบทวินัยประการนี้ เมื่อมีการดำเนินการออกกฎ ก.พ. ในเรื่องดังกล่าวแล้วต่อไป

มีการเพิ่มเติมบทวินัยที่เป็นหลักการใหม่ อันถือเป็นสาระสำคัญของการเปลี่ยนแปลงได้ประการหนึ่ง คือ บทบัญญัติในมาตรา 83 (9) ข้าราชการพลเรือนสามัญต้องไม่กระทำการอันเป็นการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศ ตามที่กำหนดในกฎ ก.พ.

การกำหนดเรื่องนี้ไว้เป็นข้อห้ามในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 นั้น เป็นที่เข้าใจได้เช่นเดียวกันว่าลักษณะเชิงพฤติกรรมเกี่ยวกับการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศนั้น จะต้องเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในหน่วยงานราชการจนถึงขนาดที่เป็นปัญหาอันนำไปสู่การพิจารณากร่างและบัญญัติออกมาเป็นบทวินัยเป็นครั้งแรกในพระราชบัญญัติฉบับนี้

รายละเอียดของบทวินัยเกี่ยวกับเรื่องการล่วงละเมิดและคุกคามทางเพศนี้ จะต้องศึกษาจากกฎ ก.พ. ซึ่งจะตราขึ้น โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 83 (9) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ซึ่งพฤติการณ์หรือลักษณะการกระทำอย่างไรที่จะถือว่าเป็นการล่วงละเมิดหรือเป็นการคุกคามทางเพศ อันเป็นความผิดตามมาตรา 86 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 บัญญัติว่า กฎ ก.พ. ที่จะออกมาใช้บังคับกับเรื่องนี้ให้ใช้สำหรับการกระทำที่เกิดขึ้นภายหลังจากที่ กฎ ก.พ. ดังกล่าว ใช้บังคับตามหลักกฎหมายทั่วไปที่ว่ากฎหมายไม่มีผลย้อนหลังในทางเป็นโทษต่อบุคคลใด

มีข้อสังเกตว่า การกระทำความผิดวินัยตามมาตรา 83 (9) เกี่ยวกับเรื่องการกระทำการอันเป็นการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศนี้ ไม่มีบทบัญญัติว่าเป็นความผิดทางวินัยอย่างร้ายแรง ทั้งๆ ที่ โดยสภาพและลักษณะการกระทำในเรื่องล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศนั้น อาจรุนแรงถึงขั้นที่เป็นความผิดทางวินัยอย่างร้ายแรงได้

บทสรุปสำหรับหมวด 6 วินัยและการรักษาวินัย คือ มีการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบของการบัญญัติบทวินัยอย่างชัดเจน แต่ในเนื้อหาของหมวด 6 นี้ยังคงลักษณะของการบัญญัติบทวินัยไว้ทั้งหมด มีเพิ่มเติมใน 2 ลักษณะเกี่ยวกับบทวินัยของข้าราชการพลเรือนสามัญ ผู้ปฏิบัติราชการในต่างประเทศ ตามมาตรา 80 วรรคสอง และการบัญญัติว่าข้าราชการพลเรือนสามัญต้องไม่กระทำการอันเป็นการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศตามที่กำหนดในกฎ ก.พ. ตามมาตรา 83 (9) ที่ได้นำเสนอแล้วเท่านั้น

ในส่วนโทษทางวินัยและการลงโทษทางวินัยที่บัญญัติในมาตรา 88 และมาตรา 89 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 นั้น ยึดหลักการเดิมโดยไม่มีแก้ไข ปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด

1.5 การดำเนินการทางวินัย (กรณีมีมูล)

กรณีการผิดวินัยอย่างไม่ร้ายแรง ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน เว้นแต่ในกรณีที่มีการสืบสวนหรือพิจารณาตามมาตรา 91 แล้วผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุเห็นว่า กรณีเป็นการกระทำผิดวินัยอย่างไม่ร้ายแรง และการสืบสวนหรือพิจารณาได้มีการแจ้งข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐานให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ พร้อมทั้งรับฟังคำชี้แจงของผู้ถูกกล่าวหาแล้ว ผู้บังคับบัญชาดังกล่าวสามารถลงโทษ โดยไม่ต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนก็ได้ (มาตรา 92 วรรคหนึ่ง)

กรณีความผิดวินัยอย่างร้ายแรง ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 ต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรง และให้คณะกรรมการสอบสวนรายงานผลการสอบสวน ให้ผู้มีอำนาจสั่งบรรจุดังกล่าว โดยการสอบสวนต้องแจ้งข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐานให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ พร้อมทั้งรับฟังคำชี้แจงของผู้ถูกกล่าวหาด้วย อีกทั้งคณะกรรมการสอบสวนจะต้องทำการสอบสวนตรมหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎ ก.พ. (มาตรา 93 วรรคหนึ่ง)

หากดำเนินการทางวินัยแล้ว ไม่ว่าในมูลความผิดวินัยอย่างไม่ร้ายแรงหรือความผิดวินัยอย่างร้ายแรง ถ้าผู้บังคับบัญชาเห็นว่า ผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้กระทำผิดตามที่ถูกกล่าวหา ให้สั่งยุติเรื่อง (มาตรา 92 วรรคสอง และมาตรา 93 วรรคสอง)

การสอบสวนดำเนินการทางวินัย

การสอบสวน เป็นกระบวนการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน โดยคณะกรรมการสอบสวนซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจตามกฎหมาย

การสอบสวน หมายถึง การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลาย เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ หรือพิสูจน์เกี่ยวกับเรื่องที่ถูกกล่าวหา ว่าข้าราชการพลเรือนที่ถูกกล่าวหาได้กระทำผิดวินัยจริงหรือไม่ อย่างไร และเพื่อที่จะพิจารณาว่าการทำความผิดของผู้ถูกกล่าวหาเป็นความผิดวินัยฐานใด ตามมาตราใด และควรจะได้รับโทษสถานใด

ผู้มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน ได้แก่

1. ผู้มีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 ได้แก่ รัฐมนตรี ปลัดกระทรวง อธิบดีหรือหัวหน้าส่วนราชการระดับกรมที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือรับผิดชอบการปฏิบัติราชการขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี หรือต่อรัฐมนตรีและผู้ว่าราชการจังหวัด

2. กรณีข้าราชการต่างตำแหน่ง หรือต่างกรม หรือต่างกระทรวงถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยร่วมกัน (มาตรา 94) ได้แก่

2.1 กรณีอธิบดีหรือปลัดกระทรวงถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยร่วมกับผู้บังคับบัญชาในสังกัด

- ถ้าอธิบดีกระทำผิดร่วมด้วย ให้ปลัดกระทรวงเป็นผู้สั่งตั้ง
- ถ้าปลัดกระทรวงกระทำผิดร่วมด้วย ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวง เป็นผู้สั่งตั้ง

2.2 กรณีข้าราชการต่างกรมแต่กระทรวงเดียวกัน

- ปลัดกระทรวงเป็นผู้สั่งตั้ง
- ปลัดกระทรวงกระทำผิดร่วมด้วย ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวง เป็นผู้สั่งตั้ง

2.3 กรณีข้าราชการต่างกระทรวง

- ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 เป็นผู้แต่งตั้งโดยใช้คณะกรรมการสอบสวนชุดเดียวกัน
- แต่ถ้าข้าราชการตำแหน่งประเภทบริหารระดับสูงถูกกล่าวหาพร้อมด้วยให้นายกรัฐมนตรีสั่งแต่งตั้ง

2.4 กรณีอื่นๆ นอกจากนี้ ให้เป็นไปตามกฎ ก.พ.

กรณีที่ต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน ได้แก่

1. กรณีที่ข้าราชการพลเรือนถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างไม่ร้ายแรง ตามมาตรา 92 ประกอบมาตรา 84
2. กรณีที่ข้าราชการพลเรือนถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง ตามมาตรา 93 ประกอบมาตรา 85 (1) - (8)

ฐานะและอำนาจของกรรมการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรง (มาตรา 99)

เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา มีอำนาจเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพียงเท่าที่เกี่ยวกับอำนาจและหน้าที่ของกรรมการสอบสวน และมีอำนาจโดยเฉพาะ ดังต่อไปนี้ คือ

1. มีอำนาจเรียกให้บุคคลดังต่อไปนี้มาชี้แจงหรือให้ถ้อยคำเกี่ยวกับเรื่องที่สอบสวน
 - ผู้แทนหรือบุคคลในสังกัดกระทรวง กรม ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานอื่นของรัฐ หรือห้างหุ้นส่วนบริษัท
 - ผู้ถูกกล่าวหาหรือบุคคลใดๆ
2. มีอำนาจเรียกเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่สอบสวน
 - จากกระทรวง กรม ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานอื่นของรัฐ หรือห้างหุ้นส่วนบริษัท
 - จากผู้ถูกกล่าวหาหรือบุคคลใดๆ

หลักการคุ้มครองพยานผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ทางราชการ (มาตรา 98)

- ข้าราชการพลเรือนผู้ให้ข้อมูลต่อผู้บังคับบัญชา หรือให้ถ้อยคำในฐานะพยานต่อผู้มีหน้าที่สืบสวนสอบสวน อันเป็นประโยชน์และเป็นผลดียิ่งต่อทางราชการ มีสิทธิได้รับพิจารณาบำเหน็จความชอบเป็นกรณีพิเศษ (มาตรา 98 วรรคหนึ่ง)

- แต่หากให้ข้อมูลหรือถ้อยคำเป็นเท็จ ถือว่าผู้นั้นกระทำความผิดวินัย (มาตรา 98 วรรคสาม)

- กรณีผู้ให้ข้อมูลหรือให้ถ้อยคำอาจจะถูกกล่าวหาว่าร่วมกระทำความผิดวินัยในกรณีนั้นด้วย ผู้บังคับบัญชาอาจกันให้ข้าราชการผู้นั้นเป็นพยานหรือลดโทษทางวินัยตามควรแก่กรณี (มาตรา 98 วรรคสอง)

หลักเกณฑ์และวิธีการต่างๆ ให้เป็นไปตามกฎ ก.พ. ว่าด้วยการคุ้มครองพยาน

การพิจารณาโทษทางวินัย ให้พิจารณาตามกรอบที่กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนกำหนด

1. **กรณีความผิดวินัยเล็กน้อย** ผู้กระทำความผิดควรได้รับโทษภาคทัณฑ์ (มาตรา 96 วรรคสอง) ถ้ามีเหตุอันควรลดโทษ จะทำทัณฑ์บนเป็นหนังสือ หรือว่ากล่าวตักเตือนก็ได้ (มาตรา 96 วรรคสาม)

2. **กรณีความผิดวินัยไม่ร้ายแรง** ผู้กระทำความผิดจะต้องได้รับโทษภาคทัณฑ์ หรือตัดเงินเดือน หรือลดเงินเดือน ตามควรแก่กรณีให้เหมาะสมกับความผิด (มาตรา 96 วรรคหนึ่ง) แต่ถ้ามีเหตุอันควรลดหย่อน จะนำมาพิจารณาลดโทษก็ได้ (มาตรา 96 วรรคสอง)

3. **กรณีความผิดวินัยร้ายแรง** ผู้กระทำความผิดจะต้องได้รับโทษปลดออกหรือไล่ออก ตามความร้ายแรงแห่งกรณี ถ้ามีเหตุอันควรลดหย่อนจะนำมาพิจารณาลดโทษก็ได้ แต่ห้ามต่ำกว่าปลดออก (มาตรา 97 วรรคหนึ่ง) ผู้ถูกลงโทษปลดออก มีสิทธิได้รับบำเหน็จบำนาญเสมือนลาออกจากราชการ (มาตรา 97 วรรคสี่)

กรณีความผิดวินัยอย่างไม่ร้ายแรง จะลงโทษภาคทัณฑ์ หรือตัดเงินเดือน หรือลดเงินเดือนตามพระราชบัญญัตินี้ หรือลงทัณฑ์ หรือลงโทษตามกฎหมายว่าด้วยวินัยข้าราชการ โดยเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามควรแก่กรณีและพฤติการณ์ก็ได้ (มาตรา 102)

ผู้มีอำนาจสั่งลงโทษ

ผู้มีอำนาจสั่งลงโทษข้าราชการพลเรือนสามัญที่กระทำความผิดวินัย ต้องเป็นผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 หรือผู้ได้รับมอบอำนาจตามกฎหมายให้เป็นผู้มีอำนาจสั่งลงโทษ

กรณีผิดวินัยอย่างไม่ร้ายแรง ผู้บังคับบัญชาจะมีอำนาจสั่งลงโทษในสถานโทษและอัตราโทษใดได้เพียงใด ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎ ก.พ. ว่าด้วยอำนาจการลงโทษ (มาตรา 96 วรรคท้าย)

กรณีผิดวินัยอย่างร้ายแรง การสั่งลงโทษต้องเป็นไปตามมติ อ.ก.พ.จังหวัด อ.ก.พ.กรม หรือ อ.ก.พ.กระทรวง ซึ่งผู้ถูกกล่าวหาสังกัดอยู่แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎ ก.พ. (มาตรา 97 วรรคสอง)

การดำเนินการทางวินัยกับผู้ออกจากราชการไปแล้ว (มาตรา 100)

หลักทั่วไป เมื่อข้าราชการพลเรือนได้ออกจากราชการไปแล้ว ถือว่าพ้นสภาพความเป็นข้าราชการ หรือไม่มีฐานะเป็นข้าราชการ ผู้บังคับบัญชาไม่มีอำนาจที่จะดำเนินการทางวินัยแก่ผู้นั้น เว้นแต่กฎหมายบัญญัติจะให้อำนาจไว้เป็นพิเศษให้ดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการพลเรือนสามัญที่ได้ออกจากราชการไปแล้วได้ โดยมีไซ้เพราะเหตุตาย ทั้งนี้ โดยมีเงื่อนไข 3 ประการ คือ

1. ผู้นั้นมีกรณีถูกกล่าวหาเป็นหนังสือว่ากระทำหรือละเว้นการกระทำการใดที่เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรงอยู่ก่อนออกจากราชการ แยกได้เป็น 3 กรณี ดังนี้

1.1 ถูกกล่าวหาเป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชา

1.2 ถูกกล่าวหาเป็นหนังสือต่อผู้มีหน้าที่สืบสวนหรือตรวจสอบตามกฎหมายหรือระเบียบของทางราชการ เช่น สตง. หรือ ป.ป.ช. เป็นต้น

1.3 ถูกกล่าวหาเป็นหนังสือโดยผู้บังคับบัญชาของผู้นั้น

การ “ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง” หมายถึง กรณีที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำหรือละเว้นการกระทำการใดนั้น ถ้าเป็นความจริงจะเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง แม้ในขณะที่ถูกกล่าวหาจะยังไม่มีการสั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนก็ตาม

2. ผู้นั้นมีกรณีถูกฟ้องคดีอาญา หรือต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา อันมิใช่ความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทที่ไม่เกี่ยวกับราชการ หรือความผิดลหุโทษ

คำว่า “ถูกฟ้องคดีอาญา” หมายถึง ในกรณีที่ราษฎรเป็นผู้ฟ้อง ถือวันที่ศาลประทับรับฟ้องแล้ว สำหรับในกรณีที่พนักงานอัยการเป็นผู้ฟ้อง ถือวันยื่นฟ้องเป็นวันถูกฟ้องคดีอาญา

คำว่า “ต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา” หมายถึง ได้ตกเป็นผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวน

3. ต้องดำเนินการสอบสวนตามมาตรา 91 วรรคหนึ่ง ภายใน 180 วัน นับแต่ผู้นั้นออกจากราชการ หากมิได้ดำเนินการตามที่กำหนดผู้บังคับบัญชาจะไม่สามารถดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการผู้ถูกกล่าวหาซึ่งออกจากราชการไปแล้วได้

การสั่งพักราชการและให้ออกจากราชการไว้ก่อน (มาตรา 101)

การสั่งพักราชการ คือการสั่งให้ข้าราชการพลเรือนสามัญพ้นจากตำแหน่งระหว่างรอฟังผลการสอบสวนพิจารณาทางวินัยหรืออาญา โดยผู้ถูกสั่งพักราชการยังมีฐานะเป็นข้าราชการ

การสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน คือการสั่งให้ข้าราชการพลเรือนออกจากราชการเป็นการชั่วคราวระหว่างรอฟังผลการสอบสวนทางวินัยหรือพิจารณาทางอาญา

ผู้มีอำนาจสั่ง คือผู้มีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย (เช่นเดียวกับผู้มีอำนาจสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน) โดยจะสั่งได้ต่อเมื่อมีกรณีดังต่อไปนี้

1. ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยจนถูกตั้งกรรมการสอบสวน หรือ
2. ถูกฟ้องคดีอาญา หรือต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา เว้นแต่ความผิดโดยประมาท หรือ

ความผิดลหุโทษ

เมื่อมีการสั่งพักราชการ หรือการสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อนแก่ข้าราชการในเรื่องใดแล้วภายหลังปรากฏมีกรณีถูกกล่าวหาว่า กระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงในกรณีอื่นอีก ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 มีอำนาจดำเนินการสืบสวนหรือพิจารณา และแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนตามมาตรา 93 ตลอดจนดำเนินการทางวินัยได้อีก โดยมีต้องรอให้กลับเข้ารับราชการก่อน

อนึ่ง การสั่งพักราชการให้สั่งพักตลอดเวลาที่สอบสวนหรือพิจารณา และหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการสั่งพักราชการ การสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน ระยะเวลาให้พักราชการและให้ออกจากราชการไว้ก่อน การให้กลับเข้าปฏิบัติราชการ หรือกลับเข้ารับราชการและการดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามผลการสอบสวนหรือพิจารณาให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎ ก.พ.

1.6 การรายงานการดำเนินการทางวินัย (มาตรา 103)

เมื่อผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 สั่งลงโทษ ลงทัณฑ์ ยุติเรื่อง หรืองดโทษแล้ว ให้รายงานการดำเนินการทางวินัยไปยัง อ.ก.พ.กระทรวง หรือ ก.พ. แล้วแต่กรณี เพื่อพิจารณา ทั้งนี้ ตามระเบียบที่ ก.พ.กำหนด

กรณีข้าราชการกระทรวงเดียวกัน ให้รายงาน อ.ก.พ.กระทรวง ที่ผู้ถูกดำเนินการทางวินัยสังกัดอยู่ กรณีข้าราชการต่างกระทรวงทำผิดร่วมกัน หรือกรณีดำเนินการทางวินัยตามมติ อ.ก.พ.กระทรวง ให้รายงาน ก.พ.

กรณีที่ อ.ก.พ.กระทรวง หรือ ก.พ. เห็นว่าการดำเนินการทางวินัยไม่ถูกต้อง หรือไม่เหมาะสมให้ผู้บังคับบัญชาสั่งหรือปฏิบัติตามมติของ อ.ก.พ.กระทรวง หรือ มติของ ก.พ. (มาตรา 103 วรรคสอง)

ในกรณีที่ ก.พ. ได้รับรายงานตามมาตรา 103 วรรคหนึ่ง หรือตามมาตรา 104 ก.พ. มีอำนาจสอบสวนใหม่หรือสอบสวนเพิ่มเติมได้ (มาตรา 103 วรรคสาม)

อำนาจหน้าที่ของผู้แทน ก.พ. ซึ่งเป็นกรรมการใน อ.ก.พ. กระทรวง (มาตรา 104)

ผู้แทน ก.พ. ซึ่งเป็นกรรมการใน อ.ก.พ.กระทรวง สามารถรายงาน ก.พ. เพื่อให้ ก.พ. พิจารณาดำเนินการตามควรแก่กรณีได้ หากผู้แทน ก.พ. เห็นว่า การดำเนินการของผู้บังคับบัญชา หรือมติของ อ.ก.พ.กระทรวง เป็นการ

1. ไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ หรือ
2. ไม่เหมาะสม

เมื่อ ก.พ. มีมติเป็นประการใด ให้ดำเนินการตามกรณีต่อไปนี้

1. หากผู้ถูกลงโทษไม่ได้อุทธรณ์คำสั่งต่อคณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรม (ก.พ.ค.) ให้ผู้บังคับบัญชาสั่งหรือปฏิบัติให้เป็นไปตามมตินั้น
2. หากผู้ถูกลงโทษได้อุทธรณ์คำสั่งลงโทษต่อ ก.พ.ค. ให้ ก.พ. แจ่มมติต่อ ก.พ.ค. เพื่อประกอบการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ต่อไป

การเปลี่ยนแปลงคำสั่งลงโทษ (มาตรา 105)

กรณีเพิ่มโทษ ลดโทษ งดโทษ หรือยกโทษ ให้ดำเนินการ ดังนี้

1. ให้ผู้สั่งลงโทษมีคำสั่งใหม่
2. ให้ยกเลิกคำสั่งลงโทษเดิมในคำสั่งใหม่
3. ให้ระบุวิธีการดำเนินการเกี่ยวกับโทษที่ได้รับไปแล้ว ในคำสั่งลงโทษใหม่ด้วย ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎ ก.พ.

การดำเนินการทางวินัยสำหรับข้าราชการซึ่งโอนมาตามมาตรา 64 (มาตรา 106)

หากเป็นกรณีกระทำผิดวินัยอยู่ก่อนโอนมาบรรจุเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ ให้ผู้บังคับบัญชาดำเนินการทางวินัยตามหมวด 7 โดยอนุโลม

หากเป็นเรื่องที่อยู่ระหว่างการสืบสวนหรือพิจารณาหรือสอบสวนของผู้บังคับบัญชาคนเดิมให้สืบสวนหรือพิจารณาหรือสอบสวนต่อไปจนเสร็จ แล้วส่งเรื่องให้ผู้บังคับบัญชาคนปัจจุบันดำเนินการต่อไป แต่ทั้งนี้การสั่งโทษทางวินัย ให้พิจารณาตามกฎหมายของสังกัดเดิมที่ข้าราชการผู้นั้นโอนมา

1.7 การออกจากราชการ

บทบัญญัติในหมวด 8 ว่าด้วยการออกจากราชการของข้าราชการพลเรือนสามัญ ส่วนใหญ่แล้วก็ยังคงเป็นไปตามหลักการเดิม ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 112 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2535 ซึ่งอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า สาระสำคัญเกือบทั้งหมดไม่มีการเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด

อย่างไรก็ตาม มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญประการหนึ่ง ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 108 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 คือ กรณีที่ทางราชการมีความจำเป็นที่จะให้ข้าราชการพลเรือนสามัญผู้มีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์แล้วรับราชการต่อไป

ความในมาตรานี้มีผลเป็นเสมือนการ “ต่ออายุราชการ” ด้วยการให้ข้าราชการพลเรือนสามัญผู้มีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์เมื่อสิ้นปีงบประมาณ ที่ทางราชการมีความจำเป็นจะให้รับราชการต่อไปเพื่อปฏิบัติหน้าที่ทางวิชาการ หรือหน้าที่ที่ต้องใช้ความสามารถเฉพาะตัวในตำแหน่งตามมาตรา 46 (3) (ง) หรือ (จ) หรือ (4) (ค) หรือ (ง) กรณีเช่นที่ว่านี้ทางราชการจะให้รับราชการต่อไปอีกไม่เกินสิบปีก็ได้ ตามที่กำหนดในกฎ ก.พ.

ตำแหน่งที่มีการกำหนดว่าทางราชการจะให้รับราชการต่อไปอีกไม่เกินสิบปีก็ได้ดังกล่าว ได้แก่ ตำแหน่ง ประเภทวิชาการ ระดับเชี่ยวชาญ (มาตรา 46 (3) (ง)) หรือระดับทรงคุณวุฒิ (มาตรา 46 (3) (จ)) และตำแหน่งประเภททั่วไประดับอาวุโส (มาตรา 46 (4) (ค)) หรือ ระดับทักษะพิเศษ (มาตรา 46 (4) (ง))

รายละเอียดในเรื่องการกำหนดให้เป็นอำนาจของทางราชการในการจะให้ข้าราชการผู้ที่อยู่ในประเภทและระดับดังกล่าวรับราชการต่อไปได้อีกไม่เกินสิบปี จะปรากฏในกฎ ก.พ. เกี่ยวกับเรื่องนี้ ซึ่งโดยเจตนารมณ์ของกฎหมายแล้ว เห็นได้ว่าเป็นกรณีที่ทางราชการต้องใช้ความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ ประสบการณ์ หรือทักษะพิเศษเฉพาะตัวของข้าราชการประเภทวิชาการและทั่วไปอยู่ต่อไปอีก จึงได้มีการบัญญัติหลักเกณฑ์และกำหนดหลักการเกี่ยวกับการต่ออายุราชการให้แก่ข้าราชการดังกล่าวตามเหตุผลและความจำเป็นซึ่งจะไม่มีผลกระทบต่อความก้าวหน้าในตำแหน่งของผู้อื่นเพราะมิใช่ตำแหน่งประเภทบริหาร หรืออำนวยการที่มีสายการบังคับบัญชาและมีอำนาจให้คุณให้โทษแก่ผู้อื่นได้แต่อย่างใด

1.8 การอุทธรณ์

บทบัญญัติให้หมวด 9 ว่าด้วยการอุทธรณ์นี้ เป็นบทบัญญัติที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงองค์การพิจารณาจากเดิมที่กำหนดให้เป็นอำนาจของ อ.ก.พ. จังหวัด อ.ก.พ.กรม อ.ก.พ.กระทรวง หรือ ก.พ. เป็นผู้พิจารณาอุทธรณ์ของข้าราชการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ ก.พ. เป็นผู้พิจารณาอุทธรณ์ของข้าราชการที่ถูกลงโทษถึงออกจากราชการนั้น เมื่อพิจารณามีมติแล้ว จะต้องรายงานมติและความเห็นไปเพื่อให้นายกรัฐมนตรีพิจารณาสั่งการ กรณีที่นายกรัฐมนตรีไม่เห็นด้วยกับมติของ ก.พ. และ ก.พ. ยืนยันตามมติเดิม บทบัญญัติตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2535 เดิม กำหนดให้ ก.พ. รายงานต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาวินิจฉัย ซึ่งเป็นกระบวนการดำเนินการและกระบวนการพิจารณาที่มีขั้นตอนยาวมาก

หลักการใหม่ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 นี้ เปลี่ยนมาเป็นกำหนดให้คณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรมเป็นผู้พิจารณา เมื่อพิจารณามีมติเป็นประการใดก็ถือเป็นที่สุด และสามารถแจ้งมติดังกล่าวให้ผู้อุทธรณ์ทราบได้ทันที การบัญญัติความในหมวด 9 ว่าด้วยการอุทธรณ์ดังกล่าว จึงเป็นการเปลี่ยนองค์การพิจารณาที่มีอยู่เดิม มาเป็นให้ ก.พ.ค.ทำหน้าที่พิจารณาเพียงองค์กรเดียว ซึ่งจะทำให้กระบวนการพิจารณาที่มีมติในเรื่องอุทธรณ์อยู่ในมาตรฐานการพิจารณาเดียวกัน และลดขั้นตอนในชั้นที่ต้องรายงานนายกรัฐมนตรี (หรือเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อวินิจฉัยชี้ขาดในกรณีที่นายกรัฐมนตรีไม่เห็นด้วยกับมติ ก.พ.) ลงได้ ซึ่งจะทำให้กระบวนการในเรื่องนี้เป็นไปอย่างรวดเร็วขึ้น ทั้งในแง่ของการลดขั้นตอนและการกำหนดเวลาในการพิจารณาอุทธรณ์ซึ่งบัญญัติไว้ในหมวดนี้

บทบัญญัติในเรื่องการอุทธรณ์เดิมที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2535 ได้กำหนดกรณีที่จะอุทธรณ์ได้ไว้เพียงประการเดียว คือ กรณีที่ถูกสั่งลงโทษตามพระราชบัญญัติดังกล่าว แต่บทบัญญัติในมาตรา 114 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 นี้ ได้กำหนดกรณีที่จะอุทธรณ์ต่อ ก.พ.ค. ไว้เพิ่มขึ้นจากเดิมหลายประการ กล่าวคือ นอกจากจะอุทธรณ์กรณีที่ถูกลงโทษทางวินัยไม่ว่าจะเป็นโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงหรือไม่ก็ตามแล้ว ยังมีกรณีอื่นที่กำหนดให้ผู้ที่ได้รับคำสั่งสามารถใช้สิทธิอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อ ก.พ.ค. ได้อีก ซึ่งได้แก่กรณีที่ถูกลงโทษออกจากราชการตามมาตรา 110 (1) (3) (5) (6) (7) และ (8) ซึ่งมาตรา 110 คือบทบัญญัติให้ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 สั่งให้ข้าราชการพลเรือนสามัญออกจากราชการเพื่อรับบำเหน็จบำนาญเหตุทดแทนตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการได้ โดยมีรายละเอียดในแต่ละอนุมาตราดังนี้

มาตรา 110 (1) กรณีข้าราชการเจ็บป่วยไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ราชการของตนได้โดยสม่ำเสมอ

มาตรา 110 (3) กรณีที่ข้าราชการขาดคุณสมบัติทั่วไป ตามมาตรา 36 ก. (1) หรือ (3) หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 36 ข. (1) (3) (6) หรือ (7)

มาตรา 110 (5) กรณีข้าราชการไม่สามารถปฏิบัติราชการให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลในระดับอันเป็นที่พอใจของทางราชการ

มาตรา 110 (6) กรณีข้าราชการหย่อนความสามารถในอันที่จะปฏิบัติหน้าที่ราชการ บกพร่องในหน้าที่ราชการ หรือประพฤติตนไม่เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ราชการ ถ้าให้ผู้นั้นรับราชการต่อไปจะเป็นการเสียหายแก่ราชการ

มาตรา 110 (7) กรณีมีมลทินหรือมัวหมองในกรณีที่ถูกลดขั้น ซึ่งถ้าให้รับราชการต่อไปจะเป็นการเสียหายแก่ราชการ

และมาตรา 110 (8) กรณีข้าราชการต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ หรือต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาของศาล ซึ่งยังไม่ถึงกับจะต้องถูกลงโทษปลดออกหรือไล่ออกจากราชการ

การถูกสั่งให้ออกจากราชการในกรณีตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 110 ดังกล่าวนั้น บทบัญญัติในมาตรา 129 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2535 เดิม ได้กำหนดให้เป็นกรณีที่ผู้ได้รับคำสั่งดังกล่าวจะสามารถใช้สิทธิร้องทุกข์ได้

หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ กรณีที่ถูกสั่งให้ออกจากราชการในกรณีดังกล่าวนี้เป็นกรณีที่เดิมกฎหมายกำหนดให้ใช้สิทธิร้องทุกข์

แต่ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ได้กำหนดกรณีที่ข้าราชการถูกสั่งให้ออกตามมาตรา 110 ดังกล่าว ว่าเป็นกรณีที่จะต้องอุทธรณ์ต่อ ก.พ.ค.

ซึ่งเป็นการกำหนดหลักการใหม่อันอาจสรุปได้ว่า กรณีที่ถูกส่งลงโทษไม่ว่าจะเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรงหรือไม่ และกรณีที่ถูกสั่งให้ออกจากราชการบางกรณีตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 110 ให้ใช้สิทธิอุทธรณ์คำสั่งต่อ ก.พ.ค.

มาตรานี้กำหนดว่า ในการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ ก.พ.ค. จะพิจารณาวินิจฉัยเองหรือตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์เพื่อพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ก็ได้

ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎ ก.พ.ค.

แม้จะยังไม่มีรายละเอียดเกี่ยวกับการตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ เนื่องจากจะต้องรอการกำหนดเกี่ยวกับคุณสมบัติ หลักเกณฑ์และวิธีการแต่งตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ดังกล่าวจากกฎ ก.พ.ค. แต่ความในมาตรา 116 ก็ทำให้เห็นภาพได้ว่า โครงสร้างในการดำเนินการเพื่อพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ของ ก.พ.ค. จะมี 2 ส่วน คือ ก.พ.ค. และคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ซึ่งทำหน้าที่ตามที่ ก.พ.ค. มอบหมายหรือกำหนด อาจมีการจัดรูปแบบพิจารณาในลักษณะ “องค์คณะ” ตามรูปแบบของศาลหรือในลักษณะ “อนุกรรมการ” พิจารณาแล้วนำเสนอ ก.พ.ค. วินิจฉัยอีกชั้นหนึ่งซึ่งรายละเอียดในเรื่องนี้จะปรากฏในกฎ ก.พ.ค.

เมื่อ ก.พ.ค. พิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์แล้วคำวินิจฉัยนั้นมีผลสมบูรณ์ถือเป็นที่สุด ไม่ต้องรายงานต่อไปยังผู้ใดหรือองค์กรใดอีก และเมื่อ ก.พ.ค.แจ้งมติหรือแจ้งผลของคำวินิจฉัยดังกล่าวแล้ว ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจสั่งบรรจุจะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยนั้น ภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ ก.พ.ค. มีคำวินิจฉัย

ความในวรรคสองของมาตรา 116 บัญญัติว่า กรณีที่ผู้อุทธรณ์ไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยอุทธรณ์ของ ก.พ.ค. ให้ฟ้องคดีต่อศาลปกครองสูงสุดภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ทราบ หรือถือว่าทราบคำวินิจฉัยของ ก.พ.ค.

ถือเป็นบทบัญญัติที่กำหนดกระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินการต่อการใช้อำนาจพิจารณาวินิจฉัยของ ก.พ.ค. โดยกำหนดให้นำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครองสูงสุดมิใช่ศาลปกครองชั้นต้นเช่นที่เคยเป็นมา

อาจกล่าวได้ว่า ก.พ.ค. ทำหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ของผู้ถูกส่งลงโทษหรือถูกสั่งให้ออกจากราชการในบางกรณีในฐานะที่เป็นศาลชั้นต้น จึงต้องเชื่อมต่อไปในชั้นหรือลำดับถัดไปด้วยการอุทธรณ์มติหรือคำวินิจฉัยดังกล่าวต่อศาลปกครองสูงสุด ไม่ต้องผ่านกระบวนการพิจารณาของศาลชั้นต้นอีกต่อไป

เป็นการกำหนดอำนาจหน้าที่ของ ก.พ.ค. และคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ให้มีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา และให้มีอำนาจเกี่ยวกับงานในหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 117 (1) ถึง (5) ซึ่งเป็นการกำหนดหน้าที่ในรายละเอียด มิได้มีสาระสำคัญที่จะต้องนำเสนอเพื่อทำความเข้าใจแต่อย่างใด

ระยะเวลาในการที่จะต้องพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ตามมาตรา 114 ให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวัน นับแต่วันที่ได้รับอุทธรณ์ เว้นแต่มีเหตุขัดข้องที่ทำให้การพิจารณาอุทธรณ์ไม่เสร็จภายในระยะเวลาดังกล่าว กรณีเช่นนี้ให้ขยายระยะเวลาได้อีกไม่เกินสองครั้ง แต่แต่ละครั้งต้องไม่เกินหกสิบวัน และให้บันทึกเหตุขัดข้องให้ปรากฏไว้ด้วย

ถือเป็นครั้งแรกที่มีการกำหนดระยะเวลาในการพิจารณาอุทธรณ์ให้แล้วเสร็จไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะหากไม่มีการบัญญัติเกี่ยวกับระยะเวลาในการพิจารณาอุทธรณ์ไว้ในกฎหมาย เมื่อมีการฟ้องคดีต่อศาลปกครองเป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ หรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร ตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (2) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ศาลปกครองสูงสุดได้วางแนวทางในการวินิจฉัยเกี่ยวกับระยะเวลาอันสมควรในการดำเนินการของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกรณีที่ไม่มีความหมายกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการในเรื่องหนึ่งเรื่องใดไว้ว่า “แม้เรื่องของผู้ฟ้องคดียังอยู่ระหว่างการพิจารณาของ ก.ตร. และมีได้มีบทบัญญัติมาตราใดกำหนดเวลาบังคับให้ ก.ตร. ต้องพิจารณาอุทธรณ์ของผู้ฟ้องคดีให้แล้วเสร็จเมื่อใดก็ตาม แต่การที่ ก.ตร. มิได้พิจารณาอุทธรณ์ของผู้ฟ้องคดีให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาอันสมควร ผู้ฟ้องคดีย่อมมีสิทธินำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครองได้ ตามนัยมาตรา 42 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ซึ่งระยะเวลาอันสมควรนั้น ศาลปกครองสูงสุดได้พิจารณาเทียบเคียงจากระยะเวลาขั้นสูงในการพิจารณาอุทธรณ์คำสั่งทางปกครองของฝ่ายปกครอง ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ซึ่งไม่เกินสามสิบวัน ตามมาตรา 45 วรรคหนึ่ง ร่วมกับระยะเวลาพิจารณาอุทธรณ์โดยผู้มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์ซึ่งไม่เกินหกสิบวัน ตามมาตรา 45 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติเดียวกัน รวมกันเป็นระยะเวลาในการพิจารณาอุทธรณ์ทั้งสิ้นไม่เกินเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้รับอุทธรณ์นั้น ที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดจึงเห็นว่าระยะเวลาอันสมควรในการพิจารณาอุทธรณ์ดังกล่าว คือ ระยะเวลาเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้รับอุทธรณ์ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุด ที่ 260/2546 วันที่ 13 มิถุนายน พุทธศักราช 2546)

ดังนั้น หากไม่มีการบัญญัติเกี่ยวกับระยะเวลาในการพิจารณาอุทธรณ์ไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ดังกล่าว การพิจารณาอุทธรณ์ของ ก.พ.ค. ก็จะต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในเวลาอันสมควร คือ เก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้รับอุทธรณ์นั้น

การบัญญัติระยะเวลาดำเนินการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ของ ก.พ.ค. ไว้หนึ่งร้อยยี่สิบวันและให้ขยายได้อีกไม่เกินสองครั้ง แต่แต่ละครั้งไม่เกินหกสิบวัน จึงมีผลเท่ากับว่า ก.พ.ค. มีเวลาที่จะดำเนินการพิจารณาอุทธรณ์ให้แล้วเสร็จประมาณสองร้อยสี่สิบวัน นับแต่วันที่ได้รับอุทธรณ์

หากดำเนินการพิจารณาอุทธรณ์เรื่องใดเรื่องหนึ่งไม่แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ผู้อุทธรณ์ก็อาจยื่นฟ้องเป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ หรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควรได้ แต่กรณีนี้ต้องฟ้องต่อศาลปกครองชั้นต้น

การอุทธรณ์ของผู้ที่โอนมาจากข้าราชการประเภทอื่นนั้น มาตรา 119 บัญญัติเป็นหลักไว้ว่า ข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดถูกสั่งลงโทษอยู่ก่อนวันโอนมาบรรจุและแต่งตั้งเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ และผู้นั้นมีสิทธิอุทธรณ์ตามกฎหมาย แต่ยังไม่สามารถใช้สิทธิอุทธรณ์ กรณีเช่นนี้ก็ให้ใช้สิทธิอุทธรณ์ต่อ ก.พ.ค. ตามมาตรา 114 ได้ หรือถ้าได้ใช้สิทธิอุทธรณ์ไปก่อนแล้ว แต่ในวันที่ผู้นั้นโอนมาบรรจุเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ การพิจารณาอุทธรณ์ยังไม่แล้วเสร็จก็ให้ส่งเรื่องให้ ก.พ.ค. เป็นผู้พิจารณาอุทธรณ์

อำนาจในการพิจารณาอุทธรณ์ของ ก.พ.ค.

1. ไม่รับอุทธรณ์
2. ยกอุทธรณ์
3. มีคำวินิจฉัยให้แก้ไขหรือยกเลิกคำสั่งลงโทษและให้เยียวยาความเสียหายให้ผู้อุทธรณ์
4. ดำเนินการอื่นใด เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ตามระเบียบที่ ก.พ.ค. กำหนด

ความในวรรคสองของมาตรา 120 วางหลักการเกี่ยวกับอำนาจในการพิจารณาอุทธรณ์ของ ก.พ.ค. ไว้ว่า การดำเนินการแก้ไขหรือให้ดำเนินการอื่นตามวรรคหนึ่ง ก.พ.ค. จะพิจารณาเพิ่มโทษไม่ได้ เว้นแต่เป็นกรณีได้รับแจ้งจาก ก.พ. ตามมาตรา 104 วรรคหนึ่ง คือ กรณีที่ผู้แทน ก.พ. ใน อ.ก.พ.กระทรวง เห็นว่าการดำเนินการของผู้บังคับบัญชาหรือมติของ อ.ก.พ.กระทรวง เป็นการไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ หรือปฏิบัติไม่เหมาะสม ซึ่งกฎหมายกำหนดให้ผู้แทน ก.พ. รายงาน ก.พ. เพื่อพิจารณาดำเนินการตามควรแก่กรณีต่อไป กรณีเช่นนี้ หาก ก.พ. มีความเห็นประการใด ให้ผู้บังคับบัญชาสั่งหรือปฏิบัติตามมติดังกล่าว หากเป็นกรณีที่มีการอุทธรณ์ต่อ ก.พ.ค. ให้ ก.พ. แจ้งมติดังกล่าวต่อ ก.พ.ค.

หาก ก.พ. มีมติเห็นควรเพิ่มโทษ ก.พ.ค. ก็มีอำนาจพิจารณาเพิ่มโทษได้

ถือเป็นข้อยกเว้นกรณีเดียวที่ ก.พ.ค. จะสามารถใช้ดุลพินิจสั่งเพิ่มโทษผู้อุทธรณ์ได้

สำหรับเหตุแห่งการคัดค้านคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์นั้น มีบัญญัติไว้ในมาตรา 121 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นรายละเอียดที่สามารถทำความเข้าใจได้ในแต่ละอนุมาตรา

มีข้อสังเกตว่า บทบัญญัติในมาตรานี้กำหนดเงื่อนไขและเหตุที่จะคัดค้านคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์เท่านั้น มิได้กำหนดเหตุที่ ก.พ.ค. อาจถูกคัดค้านได้

กรณีเช่นนี้ จึงคงต้องปรับใช้ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539

1.9 การร้องทุกข์

การร้องทุกข์เป็นกระบวนการรองรับสิทธิของข้าราชการอีกประการหนึ่ง ซึ่งเป็นกรณีที่แยกออกมาจากการใช้สิทธิอุทธรณ์ที่กำหนดในมาตรา 114 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551

กรณีที่ข้าราชการถูกสั่งลงโทษทางวินัยหรือถูกสั่งให้ออกจากราชการ ตามมาตรา 110 ดังกล่าวแล้ว เป็นกรณีที่จะต้องใช้สิทธิอุทธรณ์คำสั่งต่อ ก.พ.ค.

กรณีที่ข้าราชการมีความคับข้องใจอันเกิดจากการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติต่อตนของผู้บังคับบัญชาและเป็นกรณีที่ไม้อาจอุทธรณ์ตามหมวด 9 ได้ ผู้นั้นมีสิทธิร้องทุกข์ได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในหมวด 10 ว่าด้วยการร้องทุกข์

ผู้มีอำนาจรับพิจารณาเรื่องร้องทุกข์ ตามมาตรา 123 ดังนี้

มาตรา 123 วรรคหนึ่ง กรณีเหตุแห่งการร้องทุกข์เกิดจากผู้บังคับบัญชาให้ร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปตามลำดับ

วรรคสอง กรณีเหตุเกิดจากหัวหน้าส่วนราชการระดับกรมที่ขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรี ปลัดกระทรวง รัฐมนตรีเจ้าสังกัด หรือนายกรัฐมนตรีให้ร้องทุกข์ต่อ ก.พ.ค.

วรรคสาม เมื่อ ก.พ.ค. ได้พิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์และมีมติเป็นประการใดแล้วให้ผู้บังคับบัญชาตามวรรคสอง ดำเนินการให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของ ก.พ.

ในการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ ก.พ.ค. มีอำนาจดังนี้

1. ไม่รับเรื่องร้องทุกข์
2. ยกคำร้องทุกข์
3. มีคำวินิจฉัยให้แก้ไขหรือยกเลิกคำสั่งและให้เยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้ร้องทุกข์
4. ให้ดำเนินการอื่นใดเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

ทั้งนี้ ตามระเบียบที่ ก.พ.ค. กำหนด

มาตรา 124 วรรคสอง กำหนดไว้ในลักษณะเช่นเดียวกับกรณีพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์คือ ก.พ.ค. จะพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ดังกล่าวเอง หรือจะตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ก็ได้ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎ ก.พ.ค.

สำหรับเหตุคัดค้านคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ก็เป็นรายละเอียดที่ไม่ยากแก่การเข้าใจที่บัญญัติอยู่ในมาตรา 125 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551

1.10 การคุ้มครองระบบคุณธรรม

การให้อำนาจ ก.พ.ค. แจ่งให้หน่วยงานหรือผู้ออกกฎ ระเบียบ คำสั่ง แก้ไข หรือยกเลิก มาตรา 126 เป็นหลักการใหม่ที่เพิ่งจะมีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 นี้ เป็นครั้งแรก โดยเป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจแก่ ก.พ.ค. ที่จะแจ่งให้หน่วยงาน หรือผู้ออกกฎ ระเบียบ คำสั่งใดๆ ทราบ เพื่อดำเนินการแก้ไขหรือยกเลิก ตามควรแก่กรณี ในกรณีที่ ก.พ.ค.เห็นว่า กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งใดที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้และมุ่งหมายใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่สอดคล้องกับระบบคุณธรรมตามมาตรา 42

เป็นบทบัญญัติที่มีเจตนารมณ์จะให้ ก.พ.ค. ใช้อำนาจสั่งการเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามระบบคุณธรรมอย่างแท้จริง ก.พ.ค. จึงเป็นคณะกรรมการที่ทำหน้าที่พิทักษ์และสอดส่องดูแลให้เกิดคุณธรรมขึ้นในภาคราชการ รวมทั้งมีอำนาจที่จะดำเนินการหรือสั่งการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 126 หมวด 11 ว่าด้วยการคุ้มครองระบบคุณธรรม

มีข้อสังเกตว่า อำนาจของ ก.พ. ในเรื่องนี้มีได้มีบัญญัติรายละเอียดไว้ ให้เป็นไปตามที่ ก.พ.ค. กำหนด หรือทั้งนี้ให้เป็นตามที่กำหนดใน กฎ ก.พ.ค. แต่อย่างไรก็ดี ความในมาตรา 126 ดังกล่าว จึงจบลงในตัวไม่มีการขยายเป็นแนวทางปฏิบัติในกฎ ระเบียบ หรือในกฎหมายอนุบัญญัติลำดับรองลงไปแต่อย่างใด

ทำให้เกิดประเด็นปัญหาตามมาว่าในกรณีที่ ก.พ.ค. ได้ใช้อำนาจตามมาตรา 126 นี้แล้ว โดยการแจ่งให้หน่วยงานหรือผู้ออกกฎ ระเบียบ คำสั่ง ที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ และมุ่งหมายใช้บังคับเป็นการทั่วไปที่ไม่สอดคล้องกับระบบคุณธรรม ดำเนินการแก้ไขหรือยกเลิกตามควรแก่กรณีแล้ว หน่วยงานหรือผู้ออกกฎ ระเบียบ คำสั่ง ดังกล่าวไม่ปฏิบัติตามที่ ก.พ.ค. แจ่ง จะมีผลในทางปฏิบัติอย่างไรต่อไป ทั้งนี้ เนื่องจากความในมาตรา 126 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 มิได้บัญญัติถึงผลการไม่ปฏิบัติแต่อย่างใด

.....